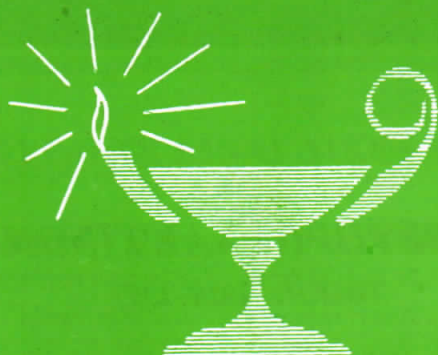

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

◆ ΟΙ ΟΥΡΑΝΟΙ ΕΙΝΑΙ ΔΙΚΟΙ ΜΑΣ (Γ.Β.Μ.)	137
◆ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ (Ποίημα Γ. Βερίτη)	139
◆ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΣΙΡΙΝΤΑΝΗΣ ΚΑΙ ΟΙ «ΑΚΤΙΝΕΣ» (Βασ. Κ. Σταθάκη) ..	140
◆ ΣΤΑΘΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΝΟΣΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 20° ΑΙΩΝΑ (β' μέρος) (Καθηγ. Γεωργ. Δημητρακοπούλου)	144
◆ ΟΤΑΝ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΥΠΗΡΕΤΕΙ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΕΣ (Γ. Α. Νικολαΐδη)	151
◆ ΕΝΑ ΕΓΚΛΗΜΑ ΕΙΔΕΧΘΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΒΡΩΤΙΚΟ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΙΣΤΟΥ (Δημητρε. Βαλληνδρά)	155
◆ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ: «ΕΑΛΩ Η ΠΟΛΙΣ» (Πανομοίτη)	159
◆ ΣΧΟΛΙΑ (Β. Κ. Σταθάκη)	160
◆ ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (Καθηγ. Χρ. Γιαμβριά)	162
◆ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (Τομ. Έπικοινωνίας τής Χ.Ε.Ε.)	163
◆ Η ΣΤΗΛΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ (Α.Γιαμβριά)	166
◆ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ	168

ΕΤΟΣ 70ον

ΜΑΪΟΣ 2007

ΑΡΙΘ. 681

€ 1,20

«ΑΚΤΙΝΕΣ»
Επιστήμη - Φιλοσοφία - Κοινωνικά Ζητήματα -
Γράμματα - Τέχνη

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

ΤΟΜΟΙ: 1938-1997

Επιμέλεια
ΒΑΣ. Χ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»
ΑΘΗΝΑ 1998

AKTINES

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Έτος 70ον

ΜΑΪΟΣ 2007

Άριθ. 681

ΟΙ ΟΥΡΑΝΟΙ ΕΙΝΑΙ ΔΙΚΟΙ ΜΑΣ

Τὸ κοσμοσωτήριο ἔργο τοῦ Θεανθρώπου πάνω στὸν πλανήτη μας πλησίαζε στὸ τέλος του. Ἦταν πιά καιρὸς νὰ ἀφήσῃ τὴν γῆ καὶ νὰ ἀνέλθῃ καὶ πάλι στοὺς οὐρανοὺς. Γι' αὐτὸ σαράντα ἡμέρες μετὰ τὴν Ἀνάστασή του, ὁ Κύριος ὁδηγεῖ τοὺς μαθητὰς Του στὸ Ὅρος τῶν Ἐλαιῶν. Γνωστὸς ὁ τόπος. Συγκλονιστικὰ γεγονότα διαδραματίσθηκαν ἐκεῖ, τὴν ἑσπέρα τῆς Μ. Πέμπτης. Σ' αὐτόν, λοιπόν, τὸν τόπο τῆς ἀγωνίας, τῆς ἐγκαταλείψεως, τῆς προδοσίας, ὁ Ἀναστάς Κύριος ἀποχαιρετᾷ τοὺς μαθητὰς Του.

Πόσο διαφορετικὰ εἶναι τώρα τὰ σκηνικά! Τὸν πόνο διαδέχθηκε ἡ χαρὰ. Τὴν ἐγκατάλειψη ἡ ἀφοσίωση. Τὴν φαινομενικὴ ἀδυναμία ἡ θεία παντοδυναμία. Καὶ νὰ τώρα πανένδοξος θριαμβευτὴς ὁ Κύριος, μὲ ὑψωμένα τὰ χέρια Του, πάνω στὰ ὅποια εἶναι ἀποτυπωμένα τὰ στίγματα τῆς θυσίας Του γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, εὐλογεῖ τοὺς μαθητὰς Του. «Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτούς, διέστη ἀπ' αὐτῶν καὶ ἀνεφῆρετο εἰς τὸν οὐρανόν» (Λουκ.

κδ' 51). Μπροστὰ στὸ ἐκπληκτικὸ αὐτὸ θέαμα τῆς θείας Ἀναλήψεως, οἱ ψυχὲς τῶν μαθητῶν πλημμύρισαν ἀπὸ μεγάλη χαρὰ. Καὶ ἡ χαρὰ αὐτὴ θὰ παραμείνῃ γιὰ πάντοτε ἡ ἀκατάβλητη δυνάμη τους στὴν ἐπίπονη ἱεραποστολικὴ πορεία τους.

* * *

Ἀνελήφθη ἐν δόξῃ, λοιπόν, ὁ Κύριος. Αὐτός, ποὺ ὑπῆρξε τὸ στήριγμα, ἡ ἐνίσχυση, ἡ παρηγοριὰ τῶν ἀνθρώπων, δὲν θὰ βρῖσκεται πιά σωματικὰ ἀνάμεσά τους. Καὶ τὰ ἐρωτηματικὰ ἔρχονται δικαιολογημένα. Ποιὸς θὰ σφογγίξῃ τώρα τὰ δάκρυα τῶν πονεμένων; Ποιὸς θὰ ἀνορθώνῃ τὰ τρεμάμενα χέρια καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα; Ποιὸς θὰ χύνη βάλασμο παρηγοριᾶς στὶς ματωμένες ψυχές; Ἀπὸ ποιο στόμα θὰ ἀκούγονται τὰ θεϊκὰ ἐκεῖνα λόγια στοὺς πολυχτυπημένους ὁδοιπόρους τῆς ζωῆς, «μὴ κλαῖε», «μὴ φοβοῦ», «θάρσει»; Ποιὸς θὰ πηδαιουχῇ τὸ σκάφος τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν οἱ ὀρμητικοὶ ἄνεμοι καὶ τὰ ἀφρι-

σμένα κύματα τῶν αἰρετικῶν καὶ τῶν πολεμίων τῆς πίστεως θὰ ὀρμοῦν, γιὰ νὰ τὸ καταποντίσουν; Ἄν ὁ Κύριος ἦταν στὴ γῆ, θὰ μποροῦσαν οἱ ἄνθρωποι, ὅπως ἄλλοτε οἱ μαθηταὶ στὴν τρικυμία τῆς Γεννησαρέτ, νὰ Τοῦ φωνάξουν: **«Κύριε, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα»**. Τώρα ὅμως; Τώρα ποῦ ὁ Σωτήρας ἀνελήφθη στοὺς οὐρανοὺς;

Ἀναπάντητα ἐρωτηματικά; Ὁχι. Τὴν ἀπάντηση τὴν ἔδωσε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος: **«Συμφέρεи ὑμῖν, ἵνα ἐγὼ ἀπέλωθω»** (Ἰωάν. ιστ' 7), εἶχε προειδοποιήσει τοὺς μαθητὰς Του. Σὰς συμφέρεи ἐγὼ νὰ φύγω, γιὰ νὰ σὰς στείλω τὸν Παράκλητο, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο. Ἐσεῖς θέλετε νὰ μείνω κοντὰ σας σωματικά. Τὸ συμφέρον σας ὅμως εἶναι ἄλλο.

Σὰς συμφέρεи ἀντὶ νὰ βρισκῶμαι στὴν ἐπίγειο Ἱερουσαλήμ, νὰ βασιλεύω στὴν Ἄνω Ἱερουσαλήμ. Ἀντὶ νὰ τρέχετε ἐσεῖς μὲ πολυδάπανα ταξίδια νὰ με συναντήσετε, νὰ σπεύδω ἐγὼ κοντὰ σας, σὲ κάθε πρόσκλησή σας. Ἀντὶ νὰ με βλέπετε μὲ τὰ χωματένια μάτια σας, εἶναι προτιμότερο νὰ με ἀντικρίζετε μὲ τὸ καθαρὸ βλέμμα τῆς ψυχῆς σας. Ἀντὶ νὰ με ψηλαφήτε μὲ τὰ χέρια σας, εἶναι εὐκολότερο νὰ με ἀγκαλιάσετε μὲ τὸν πόθο σας.

Εἶναι συμφέρον σας ὁ πολύτιμος θησαυρός σας νὰ βρισκεται στοὺς οὐρανοὺς, γιὰ νὰ ξεκολλᾷ τὶς καρδιές σας ἀπὸ τὴ λάσπη τῆς γῆς. Μὴ φοβεῖσθε πιά τὸν καταποντισμὸ ἀπὸ τὰ ὀρητικὰ κύματα τῆς ἁμαρτίας. Ἐσεῖς, ὅλοι οἱ πιστοί, ὅλα τὰ ζωντανὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, εἴσθε τὸ σῶμα μου καὶ εἶ-

μαι ἡ κεφαλὴ σας. Ἄς εἶναι τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας θυθισμένο μέσα στὸ πέλαγος τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας. Ἐγὼ, ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, βρῖσκομαι ἔξω ἀπὸ τὰ κύματα. Εἶμαι ὑψωμένος πάνω ἀπὸ τὰ γήινα, τὰ φτωχὰ, τὰ μικρὰ, τὰ ἀσήμαντα. Εἶμαι ἡ κεφαλὴ ποῦ σώζει καὶ ζωογονεῖ τὸ σῶμα.

* * *

Ἄς ὀδοιποροῦν, λοιπόν, οἱ ἄνθρωποι πάνω στὴ γῆ, ποῦ τόσο συχνὰ καλύπτει ἡ ὁμίχλη τοῦ κακοῦ. Τώρα πιά, ψηλὰ στὸν οὐρανό, λάμπει τὸ πολικὸ Ἄστέρι, ὁ Χριστός, ποῦ σκορπίζει παρήγορες τὶς ἀκτῖνες του καὶ δείχνει τὸν δρόμο τῆς σωτηρίας. Δὲν εἶμαστε πιά ἄστεγοι, ἐξόριστοι, χωρὶς λόγο καὶ δίχως σκοπό, ἔρμια τῆς τυφλῆς τύχης. Ἡ μεγάλη ὑπόσχεσή Του μὲ τὴν Ἀνάληψή Του ἔγινε πραγματικότης.

Τί μᾶς εἶχε ὑποσχεθῆ; **«Πορεύομαι ἐτοιμάσαι τόπον ὑμῖν»** (Ἰωάν. ιδ' 2). Ἡ ἀχειροποίητη οἰκία μας ἔτοιμη τώρα, φωτόλουστη, μὲ ἀνοιχτὲς τὶς πύλες της, μᾶς περιμένει. Ὁ οὐρανὸς ἔγινε πιά βατὸς στὸ ἀνθρώπινο γένος. Ἡ ἀνθρώπινη φύση, τὴν ὁποία παρέλαβε μαζί Του ὁ Κύριος, βρῖσκεται κοντὰ στὸν θρόνο τοῦ Θεοῦ. Οἱ οὐρανοὶ εἶναι δικοί μας. Τοὺς κατακτήσαμε ὄχι μὲ πολυδάπανα διαστημόπλοια, ἀλλὰ μὲ τὴν ἔνδοξη Ἀνάληψη τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ. Ἀκριβῶς διότι **«εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσηλθεν Ἰησοῦς»** (Ἐβρ. στ' 19-20). Προπορεύθηκε Ἐκεῖνος καὶ ἀκολουθοῦμε ἐμεῖς. **«Ἡ**

του Χριστού 'Ανάληψις ἡμετέρα προαγωγὴ ἐστι καὶ ὅπου προεπορεύθη ἡ τῆς κεφαλῆς δόξα, ἐκεῖ καλεῖται καὶ ἡ τοῦ σώματος ἐλπίς» ("Αγιος Λέων).

Ἄσύλληπτο θεῖο δῶρο ἡ Ἄνάληψη τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν ἀνθρώπινη φύση. Ὁ Χριστὸς ἀνελήφθη στοὺς οὐρανοὺς ὄχι μόνον ὡς Θεός, ἀλλὰ καὶ ὡς ἄνθρωπος. Ἀποπνευματισμένη καὶ θεωμένη τὴν ἀνθρώπινη φύση «συνήγειρε καὶ συνεκάθισε» παρὰ τὸν θρόνον τοῦ οὐρανοῦ Πατέρα. Χάρις στὴν Ἄνάληψη «εἶδον ἀρχάγγελοι ὁ πάλοι ἐπεθύμουν τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν ἀπὸ τοῦ θρόνου ἀστράπτουσαν τοῦ βασιλικοῦ, δόξη καὶ κάλλει στίλβουσαν ἀθανάτω» (Χρυσόστομος).

* * *

Πῶς, λοιπόν, νὰ μὴ σκιρτᾷ ἀπὸ χαρὰ ὁ κάθε πιστός, ὕστερα ἀπὸ μιὰ

τέτοια δωρεὰ καὶ τιμὴ; Ἄν ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος καυχᾶται γιὰ τὰ μεγάλα ἐπιτεύγματα τῆς τεχνικῆς καὶ κάνει τόσο λόγο γιὰ τὸν «διαστημικὸ ἄνθρωπο», ὁ Χριστιανὸς θὰ ἔπρεπε νὰ ζῆ πολὺ περισσότερο τὶς μεγάλες αὐτὲς πνευματικὲς κατακτήσεις καὶ νὰ μὴν παύη νὰ μιλάη γιὰ τὸν «Ἄνθρωπο τῆς Ἄναλήψεως». Τὸν ἄνθρωπο, ποὺ χωρὶς νὰ περιφρονῇ τὴν γῆ, ἔχει τὸ βλέμμα, τὴν σκέψη καὶ τὴν καρδιὰ στραμμένα στὸν οὐρανό. Τὸ διαστημικὸ ἄλμα εἶναι γιὰ τοὺς λίγους. Ἡ ἄνοδος στοὺς πνευματικὸς κόσμους, στὸν θρόνο τοῦ Θεοῦ, εἶναι γιὰ ὅλους. Ὁ «ἀνελθὼν εἰς τοὺς οὐρανοὺς» μᾶς καλεῖ: «Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας». Θὰ δώσουμε τὴν ἀπάντησιν: «Ἐχομεν πρὸς τὸν Κύριον»;

Γ.Β.Μ.

ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ

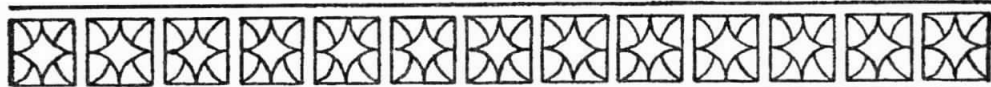
Ἄθάνατε καὶ πάνσοφε Πατέρα,
Ἐσένα προσκυνοῦμε, νύχτα-μέρα.
Σὲ Σένα φτερουγᾷ καρδιὰ καὶ νοῦς,
στοὺς πάμφωτους ποὺ μένεις οὐρανοῦς.

Ἄμέτρητες ψυχές, ὀλόγυρά Σου,
ἀσίγητες δοξάζουν τ' Ὄνομά Σου.
Σ' αὐτὴ τὴν ἱερὴν κι' ἐμεῖς σιγμῇ,
Σοῦ στέλνομε ὅλο δόξα καὶ τιμῇ.

Πατέρα, Πλαστοργὲ καὶ Βασιλιά μας,
ἡ Χάρη Σου ἄς ἀγνίξῃ τὴν καρδιὰ μας.
Τὸ ἀνέσπερό Σου φῶς ἄς ὀδηγῇ
τὰ βήματά μας, πάντα, ἐδῶ στὴ γῆ.

Ἡ καθεμιὰ σιγμῇ μας, ποὺ διαβαίνει,
ἄς εἶναι πὰ σὲ Σένα χαρισμένη.
Καὶ κράτα μας στὸ δρόμο σταθερὰ
ποὺ φέρνει στὴν ἀπέραντη χαρὰ.

Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΣΙΡΙΝΤΑΝΗΣ ΚΑΙ ΟΙ «ΑΚΤΙΝΕΣ»

Α΄

Και σε άλλες έπετείους τής εκδημίας του άεμνήστου καθηγητού Άλεξάνδρου Τσιριντάνη, έγινε λόγος στις «Ακτίνες» για τó καθοδηγητικό του έργο και την προσφορά του στην πνευματική ζωή του τόπου μας. Ή έφετεινή σύμπτωση των έπετειών των 30 έτών από την εκδημία του και των 70 έτών κυκλοφορίας των «Ακτίνων», δίνουν την άφορμή για να γίνει λεπτομερέστερη παρουσίαση τής άρθρογραφίας του και τής σχολιογραφίας του στο έν λόγω Περιοδικό.

Όταν κατά τó έτος 1937 ó ίδιος, με μία όλιγομελή ομάδα συνεργατών του, έγνώρισε εκ του πλησίον τó ιεραποστολικό έργο τής Άδελφότητας Θεολόγων ΖΩΗ και εισηγήθηκε εις τόν προϊστάμενον αυτής, τόν μακαριστόν πατέρα Σεραφείμ Παπακώστα την ίδρυση τής Χριστιανικής Ένώσεως Έπιστημόνων, έθεώρησε σκόπιμη την ταυτόχρονη έκδοση και κυκλοφορία ενός δημοσιογραφικού όργάνου αυτής, την όνομασία του όποιου «Ακτίνες» έδωσε τότε ó π. Σεραφείμ.

Έκτοτε και για 70 συνεχή έτη, τó Περιοδικό συνεχίζει την κυκλοφορία του στο ίδιο πνεύμα και την ίδια γραμμή πού καθώρισε άρχικά ó Άλέξ. Τσιριντάνης.

Και ó σκοπός αυτός των «Ακτίνων» δέν περιορίζεται στην αντίκρουση των ύλιστικων θεωριών, στην άπάρνηση τής άρνήσεως, ή όποία ήταν ó άρχικός στόχος του Περιοδικού και ή όποία δέν είναι άκόμη θέση. «Ή ζωή δέν είναι μαθηματι-

κός τύπος. Χρειάζεται νέο ξεκίνημα πρós την ζωή. Την ζωή πού έχει νόημα, έχει σκοπό, έχει νοϋν πού την κυβερνά, έχει δημιουργόν, την ζωή πού έχει νόμους, επιβάλλει δάρη, καθήκοντα, θυσίες. Την ζωή πού είναι συνείδηση, πειθαρχία, έργασία, δημιουργία. Την ζωή για την όποία ή άτελέστερη, ή άσημότερη θετική προσπάθεια έχει άσυγκρίτως μεγαλύτερη σημασία από τά μεγάλα λόγια των άρνητών». Με αυτήν την παράγραφο κλείνει τó καταστατικό άρθρο των «Ακτίνων» τó όποιο περιέχεται στο πρώτο τεϋχος του Ίανουαρίου του 1938.

Β΄

Στους πρώτους 25 τόμους των «Ακτίνων» περιέχεται ή συνεργασία του μακαριστού καθηγητού με σειρά άρθρων, σχολίων και βιβλιοκρισιών, τά όποία ύπογράφει συνήθως με τά ψευδώνυμα Π. Μελίτης, Β. Πλουμίδης, τά άρχικά Ζ. Ν. (Ζηνός ó Νομικός) και σπανίως με τó όνομά του. Άν φυλλομετρήσει κανείς τά περιεχόμενα των τόμων αυτών και τις κατηγορίες, στις όποιες κατατάσσεται ή ύλη του Περιοδικού, θά συναντήσει την στήλη: άρθρα γραμμής με την ύπογραφή Π. Μελίτης. Είναι τά άρθρα εκείνα, τά όποία έδωσαν τόν κύριο τόνο του περιοδικού στα είκοσι τόσα πρώτα χρόνια τής κυκλοφορίας του.

Και με αυτή την συναίσθηση του χρέους πρós τόν αναγνώστη και γενικότερα πρós την έλληνική κοινωμία, τó Πε-

ριοδικό, με πρωτεργάτη τὸν Ἀλέξανδρο Τσιριντάνη, ανέλαβε γιὰ «νὰ ἀνοίξει ὁ δρόμος» πρὸς τὴν ζωὴ, τὴν ζωὴ μὲ νόημα. Γιατὶ ἐνῶ δημιουργεῖται ἡ αἴσθησι τοῦ ἀδιεξόδου, ἐν τούτοις ὑπάρχει ὁ δρόμος, ὁ ὁποῖος ὅμως εἶναι φραγμένος ἀπὸ προκαταλήψεις, ἀπὸ παρανοήσεις, ἀπὸ τὴν ἀναξιότητά μας.

Τὰ περιεχόμενα τῶν ἄρθρων αὐτῶν εἶναι κατ' ἀρχὴν κοσμοθεωριακά, σχέσεων χριστιανικῆς ἀλήθειας καὶ ἐπιστημῶν, πού ἦταν τὰ χρόνια ἐκεῖνα τὸ κύριον αἶτημα τῶν καιρῶν.

Τὸ ζήτημα αὐτὸ ἦταν ἀπὸ τοὺς βασικούς στόχους τοῦ περιοδικοῦ καὶ ὁ Ἀλέξ. Τσιριντάνης τὸ ἐκάλυψε, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀρθρογραφία του στὶς «Ἀκτῖνες» καὶ μὲ τὴν σύνταξη τῆς Δηλώσεως τῶν Ἑλλήνων ἐπιστημόνων, λογοτεχνῶν καὶ καλλιτεχνῶν τὴν ὁποία ὑπέγραψαν 222 ἐκπρόσωποι αὐτῶν (τεύχος 61 - 62 Νοέμβριος 1946) καὶ ἀναλυτικώτερα μὲ τὴν Διακήρυξη τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων (Χριστούγεννα 1946), τῆς ὁποίας κύριος συντάκτης ἦταν ὁ ἴδιος.

Τὰ ἄρθρα αὐτά, πενήντα καὶ πλέον τὸν ἀριθμὸ, ἐδημοσιεύθησαν τὴν περίοδο 1946 - 1957 καὶ ἀναφέρονται στὴν ἐπικαιρότητα τῆς ἐποχῆς ἀλλὰ μὲ ἀναφορὰ στὸ μήνυμα καὶ τὸ πρόσταγμα τοῦ Οὐρανοῦ, ὅπως συνήθιζε νὰ λέγει ὁ ἴδιος.

Ἡ ἐποχὴ ἦταν κρίσιμη ἕνα χρόνο μετὰ τὴν λήξη τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου. Δυστυχῶς ἡ αἱματοχυσία καὶ οἱ καταστροφές τοῦ ἐθνικοῦ μας πλούτου στὸν τόπο μας συνεχίζοντο (1946 - 1949) μὲ τὸν ἀνταρτοπόλεμο, τὸν ὁποῖον ἐπέβαλε ἡ ἡγεσία τῆς κομμουνιστικῆς ἀριστερᾶς.

Ὁ Τσιριντάνης ἔδλεπε ὅτι πέραν τῶν θυμάτων καὶ τῶν ὑλικῶν καταστροφῶν, πού ἐπεσώρευσαν οἱ πόλεμοι, ὑπῆρχε ἕνα οὐσιαστικὸ κενὸ στὶς ψυχές τῶν ἀνθρώπων, πού ἀναζητοῦσαν ἕνα πνευματικὸ

στήριγμα καὶ ὅτι ὑπῆρξε τότε ἡ μοναδικὴ εὐκαιρία γιὰ τὴν χριστιανικὴ ἡγεσία νὰ γίνεῖ ὁ ὁδηγὸς τοῦ «πεινασμένου λαοῦ».

Στὰ παλαιότερα ἄρθρα τῆς σειρᾶς αὐτῆς (1946 - 47) μὲ τοὺς τίτλους: «πεινασμένος λαός», «τὸ νόημα τῆς ἐποχῆς», «πραγματικότητες καὶ οὐτοπίες στὴν ἐποχὴ μας» κάνει μίαν ἀνατομία τῶν πρώτων μεταπολεμικῶν ἐτῶν, γιὰ νὰ προχωρήσει σὲ ὅ,τι ἐκεῖνος θεωροῦσε ὡς θέση καὶ προϋπόθεση γιὰ τὴν ἀνάληψη τῶν ψυχῶν ἐνὸς «πικραμένου λαοῦ» καὶ γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ.

Γ'

Στὰ ἄρθρα αὐτὰ ὑπάρχει κατ' ἀρχὴν μίαν ἐποικοδομητικὴν αὐτοκριτικὴν γιὰ τοὺς χριστιανούς, τὴν ὁποία θεωρεῖ ἀναγκαία γιὰ τὴν ἀποστολὴ τους στὸ σύγχρονο κόσμο. Τὸ ἄρθρο «Κατηγορῶ τοὺς χριστιανούς» (1947) ἦταν μίαν ἐντονη ὑπόμνησι τοῦ χρέους καὶ τῆς εὐθύνης τῶν πιστῶν στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννησι τῆς πατρίδας μας. «Συγχρονισμένος χριστιανισμός», «Ζωντανὸς καὶ ἔμπρακτος χριστιανισμός», «Χριστιανισμός καὶ πρόοδος», «Καθοδηγητικὸς χριστιανισμός», ἄρθρα γραμμῆς συνταχθέντα πρὸ ἐξήντα ἐτῶν μιλοῦν μὲ ρεαλισμὸ, γιὰ τὸ τι μπορεῖ νὰ προσφέρει στὸν σύγχρονον ἄνθρωπο ἡ χριστιανικὴ ἀλήθεια καὶ διδασκαλία.

Ἡ ὑπερνίκηση τῆς ὑλιστικῆς ἀρνήσεως στὰ χρόνια ἐκεῖνα ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεσι, κατὰ τὸν Ἀλέξ. Τσιριντάνη, γιὰ τὴν καλλιέργεια ἐνὸς συγχρόνου χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ.

Τὰ ἄρθρα τοῦ «Χριστιανισμός καὶ ἐπιστήμη», «Χριστιανισμός καὶ τέχνη» (1948) σὲ συνδυασμὸ μὲ τὰ προαναφερθέντα, ἀποτελέσαν τὸν πυρῆνα γιὰ τὴν συγγραφὴ τοῦ βιβλίου του: «*Towards a christian civilisation*», τὸ ὁποῖο ἐκυκλο-

φόρησε στο εξωτερικό και είχε ευμενή ανταπόκριση από τους εκεί πνευματικούς κύκλους.

Στην συνέχεια ο 'Αλέξ. Τσιριντάνης καταπιάνεται με το φλέγον θέμα της εποχής εκείνης, «το κοινωνικό πρόβλημα». Και ο χαρακτηρισμός φλέγον δεν είναι υπερβολή. Το έτος 1949 είναι και η κρισιμότερη φάση στην ένοπλη αντιμετώπιση της κομμουνιστικής απειλής. Σειρά άρθρων γύρω από το πρόβλημα αυτό έχει καταχωρηθεί στους τόμους των ετών 1949 - 1950: «Μπροστά στο κοινωνικό πρόβλημα», «Ο καπιταλισμός: θεμελίωση και αποτελέσματα», «Το αίτημα της κοινωνικής δικαιοσύνης», «Χριστιανικός κοινωνισμός», «Η χριστιανική θεωρία της εργασίας», «Οργάνωση της εργασίας και κοινωνική δικαιοσύνη». Για τον Τσιριντάνη, «η κοινωνική δικαιοσύνη είναι και της γης και του Ουρανού πρόσταγμα. Χωρίς την επίδιωξή της δεν είναι δυνατόν να νοηθεί γνήσιος ανθρωπισμός. 'Αλλά η επίδιωξη αυτή πρέπει να είναι ειλικρινής. Όχι για λόγους πολιτικής σκοπιμότητας. 'Αλλά για να είμεθα όντως άνθρωποι. Βεβαίως όπου απλοῦται η κοινωνική δικαιοσύνη, φεύγει η κοινωνική απαθλίωση. Τοῦτο ὅμως εἶναι ἀπλή συνέπεια, δὲν εἶναι ἀφετηρία. Τὴν ἀφετηρία θὰ ἀποτελεῖ ἡ συναίσθηση ὅτι γιὰ νὰ εἴμεθα ὄντως ἄνθρωποι, δὲν πρέπει νὰ τρώγουμε ἡσυχοὶ τὸ ψωμί μας, οὔτε νὰ κοιμάμεθα ἡσυχοὶ, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει κοινωνικὴ δικαιοσύνη. Όχι ὁ φόβος, ἀλλὰ ἡ ἀλύγιστος προσταγὴ τῆς συνειδήσεως θὰ εἶναι ἡ δύναμη, ἡ ὁποία θὰ κάμει ὥστε ὅλοι, χωρὶς καμμιά ἐξαιρέση, νὰ ἀποδοθοῦν εἰς τὸν ἱερόν, εἰς τὸν ὄντως θεῖον, ἀλλὰ γνησίως ἀνθρώπινον καὶ ὑγιέστατα ρεαλιστικὸν ἀγῶνα γιὰ νὰ ἔλθει ἐπιτέλους ἐπὶ τῆς γῆς ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη»¹.

Δ'

Όμως, ἐνῶ τὸ κλίμα ποὺ ἐπεκράτησε στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ μεταπολέμου, μετὸν ἄνθρωπο ἀπογοητευμένον ἀπὸ τὰ ὑλιστικὰ πρότυπα, ἦταν εὐνοϊκό, δὲν ὑπῆρξε ἡ ἀνάλογη πνευματικὴ καρποφορία καὶ στροφὴ τῶν μαζῶν πρὸς τὴν χριστιανικὴ πίστη. Αὐτὸ τὸ ἱστορικὸ γεγονός ὁ 'Αλέξ. Τσιριντάνης τὸ χαρακτήρισε ὡς ἡ χαμένη εὐκαιρία. Γιὰ τὸ φαινόμενο αὐτὸ παρατηρεῖ: «Ἡ ἀνθρωπότητα δὲν εἶδε στὴν πράξη τὴν ἀνθρωπιστικὴν δύναμιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, δὲν εἶδε τὸν Χριστιανισμὸν ὡς ἀξία, ποὺ αὐτὴ καὶ μόνη θὰ ικανοποιήσει τὸ τόσο ἐπιτακτικὸ ἀνθρωπιστικὸ πρόσταγμα τῶν καιρῶν. Καὶ πῶς νὰ τὴν ἰδεῖ, ὅταν τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον δὲν ἐπρόβαλε ὁ Χριστιανισμὸς ὡς ἀνθρωπιστικὴν δύναμιν, ὡς τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων προβλημάτων ἡ ἐπίλυσις; Καὶ γιὰ τὴν δὲν ἐπρόβαλε; Διότι τοῦ λείπει ἡ διδασκαλία; Μὰ θὰ ἦταν βλασφημία καὶ νὰ τὸ διανοηθεῖ κανεὶς. 'Αλλὰ βλέπετε, ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος δὲν ἀναζητᾷ μόνον διδασκαλία. Δὲν τοῦ φθάνουν τὰ βιβλία, οὔτε καὶ τὸ βιβλίον τῶν βιβλίων, δὲν ἀρκεῖται ἀκόμη στοὺς τόμους τῆς Πατρολογίας τοῦ *Migne*. Ἀνθρώπους ζητᾷ ποὺ νὰ εἶναι ζωντανὰ βιβλία, κήρυγμα μὲ τὴν ζωὴ καὶ ὄχι μὲ τὰ λόγια μόνον, ἀνθρώπους ὅμως, ποὺ νὰ μὴ ψάχνεις μὲ τὸ φανάρι νὰ τοὺς βρεῖς κάπου στῆς γῆς τὰ πέπρατα ἀποτραδηγμένους, ἀλλὰ ἀνθρώπους ποὺ ζοῦν μαζί του, ποὺ ἀνεβαίνουν μαζί του τὴν ἴδια ἀνηφορίαν, ποὺ ἀντιμετωπίζουν τὰ ἴδια προβλήματα. Θέλει νὰ δεῖ τὸν χριστιανὸν ὡς ἄνθρωπον ποὺ ζεῖ μὲ τις ἴδιες βιοτικὰς συνθήκας, ποὺ τὸν βρῖσκει δίπλα του στὸ σπῆτι, στὸ λεωφορεῖο καὶ ὅμως βλέπει σὲ αὐτὸν τὸν νικητὴ, γιὰ τὸν βρῖσκει ἐκεῖνον ποὺ ἡ Γραφὴ ὀνομάζει «τὸν ἄριστον ἄνθρωπον»².

Ε΄

Με την άρθρογραφία αυτή, θεμελιώθηκε στην συνείδηση του άναγνωστικού κοινού το έργο των «Ακτίνων» σαν άπαρχή μιᾶς προσπάθειας, με μεγάλες δυνατότητες πνευματικῆς τροφοδοσίας. Μέσα στα κείμενα αυτά θα συμμερισθεῖ ὁ άναγνώστης τὸν προβληματισμὸ τοῦ συντάκτη τους για τὴν μελέτη τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ πρέπει νὰ γίνει κατανοητὸ στὸ εὐρὺ κοινὸ, ὅτι ἀποτελεῖ τὴν μόνη διέξοδο ἀπὸ μίᾶ κατάσταση μαρσαμοῦ καὶ ἀβεβαιότητος, στὴν ὁποία ζεῖ ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος, σὺν ἀποτέλεσμα μιᾶς μακροχρόνιας ἀποστασίας ἀπὸ τὶς θεμελιώδεις ἀξίες τῆς πνευματικῆς ζωῆς.

Θὰ πρέπει νὰ ὑπομνησθεῖ ὅτι τὰ ἄρθρα αὐτὰ γραμμῆς ἀποτέλεσαν ἀυτοτελεῖ τὸμο με τὸν τίτλο: «Γιὰ νὰ ἀνοίξη ὁ δρόμος», ὁ ὁποῖος ἐκδόθηκε τὸ ἔτος 1957 ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις τοῦ «Ἰνστιτοῦτου Ψυχολογίας καὶ Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς».

Με τὰ ἄρθρα Ζ. Ν. στὴν στήλη «Ἀπόψεις» τῶν Ἀκτίνων, καὶ μέχρι τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1961 ὁ Ἀλέξ. Τσιριντάνης με τὸ σπινθηροδόλο καὶ κριτικὸ πνεῦμα τοῦ σχολιάζει τὴν ἐπικαιρότητα, ἐνημερώνει τὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ γιὰ τὴν πνευματικὴ κίνηση στὸ ἔξωτερικὸ καὶ στὴν πατρίδα μας.

Τέλος ἡ προσφορὰ του στὸ Περιοδικὸ συμπληρώνεται με σειρὰ διβλιοκρισιῶν, τριάντα τὸν ἀριθμὸ, ἄλλοτε μὲν με τὰ ἄρθρα τοῦ ὀνόματός του Α. Ν. Τ. ἢ με τὰ ψευδώνυμα Π. Μελίτης, Β. Πλουμίδης, Ζ. Ν. (Ζηναῖς ὁ Νομικός), ποὺ ἔχουν καταχωρηθεῖ τὴν περιόδο 1938 - 1953.

ΣΤ΄

Κρίνοντας τὰ γεγονότα ἀπὸ τὴν ἀπόσταση τῶν ἑβδομήντα ἔτων τῆς ἱστορίας τῶν «Ἀκτίνων» καὶ τῶν τριάντα ἔτων ἀπὸ τῆς ἐκδημίας τοῦ Ἀλέξ. Τσιριντάνη μποροῦμε με βεβαιότητα νὰ συμπεράνομε ὅτι, ἡ πρωτοβουλία του με τὴν σύλληψη τῆς ἰδέας γιὰ τὴν ἐκδοση ἑνὸς τέτοιου ἐντύπου ὑπῆρξε γόνιμη στὴν ὄλη πνευματικὴ ζωὴ τοῦ τόπου μας, γιὰτὶ ἀνέτρεψε ἐσφαλμένες ἀρνητικὲς ἀντιλήψεις γιὰ τὶς σχέσεις ἐπιστήμης καὶ χριστιανικῆς Πίστewς καὶ ἔθεσε τὶς βάσεις γιὰ ἕνα συγχρονισμὸν χριστιανικὸ πολιτισμὸ. Ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης ὑπῆρξε μιᾶ φωτισμένη μορφή με καθοδηγητικὲς πρωτοβουλίες στὴν σύγχρονη πάλη τῶν ἰδεῶν.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

Ὑποσημειώσεις:

1. Ἀλέξ. Τσιριντάνη: «Ἐνα μήνυμα» σελ. 98 Ἐκδόσεις «Συζητήσις» ἔτος 1967.
2. Π. Μελίτη: «Γιὰ νὰ ἀνοίξη ὁ δρόμος» σελ. 283 Ἀθήνα 1957.

Ἡ ἐγγραφὴ νέων συνδρομητῶν εἰς τὰς «Ἀκτίνas» εἶναι ἕνα πνευματικὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἡμποροῦμε νὰ ἐπιτελέσωμε ὅλοι, με μικρὰν προσπάθειαν.

ΣΤΑΘΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΝΟΣΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 20^Ο ΑΙΩΝΑ

Β'

Το 1882 ο Koch επέτυχε, μετά από επίμονες, αυστηρά επιστημονικά τεκμηριωμένες προσπάθειες, να αποδείξει ότι ένα μικρόβιο είναι το αίτιο μιᾶς ἄλλης σοβαρῆς νόσου, τῆς φυματιώσεως.

Ἡ φυματίωση ἐκείνη τὴν ἐποχὴ σκότω-νε τὸν ἕναν στοὺς ἐπτὰ ἀνθρώπους πού πεθαίνανε. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι πολλοὶ μεγάλοι συγγραφεῖς καὶ ποιητὲς ἔπασχαν ἀπὸ τὴ νόσο καὶ σημαντικὸ μέρος τῆς λογοτεχνικῆς παραγωγῆς τοῦ δυτικῆς κόσμου περιστρέφετο γύρω ἀπὸ τὴ φοβερὴ αὐτὴ νόσο μὲ πῶς χαρακτηριστικὸ τὸ ἀριστουργηματικὸ ἔργο τοῦ Thomas Mann «Τὸ μαγικὸ βουνό», πὺ ἀναφέρεται σὲ ἕνα νοσοκομεῖο -σανατόριο- γιὰ φυματικούς καὶ τὶς ψυχολογικὲς ἀντιδράσεις τῶν νοσηλευόμενων ἀσθενῶν, πὺ φθίνουν μέρη μὲ τὴ μέρη ἀπὸ τὴν θανατηφόρο νόσο.

Ὁ Koch προσπάθησε ἀμέσως νὰ ἀναπτύξει ἐμβόλιο κατὰ τῆς νόσου, ὅμως οἱ προσπάθειές του δὲν εἶχαν εὐτυχὲς τέλος.

Ἡ προσπάθεια γιὰ τὴν παρασκευὴ ἐμβολίου τελεσφόρησε μετὰ ἀπὸ μερικὰ χρόνια ἀπὸ τοὺς Calmette & Guerin οἱ ὅποιοι ἐπέτυχαν νὰ ἐξασθενήσουν τὴ λοιμογόνου δύναμη ἑνὸς συγγενοῦς μικροβίου, ἐκείνου πὺ προκαλοῦσε φυματίωση στὶς ἀγελάδες. Ἡ ἐξασθένηση ἔγινε μετὰ ἀπὸ ἐπανειλημμένες ἀνακαλλιέργειες τοῦ μικροβίου *in vitro* σὲ θρεπτικὸ ὑλικὸ πὺ κράτησαν ἀπὸ τὸ 1908 ἕως τὸ 1920. Συνολικὰ ἔγιναν περισσότερες ἀπὸ 200 ἀνακαλλιέργειες καὶ αὐτὸ διότι τὸ συγκεκριμένο βακτήριον ἔχει μεγάλο χρόνο γενεᾶς καὶ χρειάζονται περίπου 4 ἑβδομάδες γιὰ νὰ ἀναπτυχθεῖ *in vi-*

tro. Οἱ ἀνακαλλιέργειες αὐτὲς ἀπέδωσαν ἕνα ζωντανὸ μικρόβιο πὺ ὅμως εἶχε ἐξασθενήσει σημαντικὰ ἢ ἱκανότητά του νὰ προκαλεῖ νόσο καὶ εἶναι τὸ γνωστὸ σήμερα ἐμβόλιο BCG ἀπὸ τὰ ἀρχικὰ τῶν λέξεων *Bacillus* τῶν *Calmette & Guerin*. Γιὰ πρώτη φορὰ τὸ ἐμβόλιο χρησιμοποιήθηκε τὸ 1921. Τὸ ἐμβόλιο αὐτὸ ἦταν ἄλλη μιὰ μεγάλη ἐπανάσταση στὴν καταπολέμηση μιᾶς τόσο σοβαρῆς καὶ θανατηφόρου νόσου. Σὲ μιὰ μεγάλη ἔρευνα στὴν Ἀγγλία μὲ χιλιάδες παιδιὰ βρέθηκε ὅτι ἡ συχνότητα τῆς νόσου ἦταν πέντε φορὲς μεγαλύτερη σὲ παιδιὰ πὺ δὲν εἶχαν ἐμβολιασθεῖ, ἀπὸ τὴ συχνότητα τῆς νόσου σὲ ἐκεῖνα τὰ παιδιὰ πὺ εἶχαν ἐμβολιασθεῖ. Τὸ ἄλλο σημαντικὸ εὑρημα ἦταν ὅτι τὸ ἐμβόλιο ἐλάττωνε σημαντικὰ τὴ συχνότητα τῶν ἐκδηλώσεων τῆς νόσου, ἰδίως τὴ φυματιώδη μηνιγγίτιδα καὶ τὴν ἐπέκταση τῆς νόσου σὲ ἄλλα ὄργανα, πέρα ἀπὸ τὴν πρωτοπαθῆ ἐντόπιση στὸν πνεύμονα. Τὸ 1883 ἡ ἀσιατικὴ χολέρα κτύπησε τὶς πύλες τῆς Εὐρώπης. Ἡ χολέρα ξεκίνησε ἀπὸ τὶς Ἰνδίες, γλίστρησε μὲ μυστηριώδη τρόπο πάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ ἀπὸ τὶς ἀμμουδερεὲς ἐρήμους ὡς τὴν Αἴγυπτο. Καὶ ξαφνικὰ μιὰ φονικὴ ἐπιδημία χολέρας ξέσπασε στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ ἡ Εὐρώπη γύρω στὴ Μεσόγειο τρομοκρατήθηκε.

Ὁ Koch ξεκίνησε γιὰ τὴν Αἴγυπτο, ἀπεμόνωσε ἕνα μικρόβιο ἀπὸ ὅλες τὶς περιπτώσεις χολέρας, ὅμως ἡ ἐπιδημία ὑποχώρησε μὲ τὸν ἴδιο μυστηριώδη τρόπο πὺ εἶχε ἔλθει καὶ ἔτσι δὲν μπόρεσε νὰ συνεχίσει τὰ πειράματά του. Ζήτησε ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Ὑγείας τῆς Γερμανίας νὰ πάει στὶς Ἰνδίες

όπου ένδημοϋσε ή νόσος, και στην Καλκούτα απέδειξε πέραν πάσης άμφιβολίας ότι τὸ Δονάκιο τῆς χολέρας εἶναι τὸ αἷτιο τῆς νόσου. Τὸ 1896 χρησιμοποιήθηκε γιὰ πρώτη φορὰ ἐμβόλιο γιὰ τὴν πρόληψη τῆς νόσου, τὸ ὁποῖο περιέχει νεκρὰ κύτταρα τοῦ μικροβίου, καὶ χρησιμοποιεῖται μέχρι σήμερα ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἐπισκέπτονται περιοχὲς στὶς ὁποῖες ένδημεῖ ή νόσος.

Ὁ Koch εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποὺ απέδειξε πέραν πάσης ἀμφισβήτησεως ὅτι τὰ μικρόδια εἶναι ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἔκανε τὴ Μικροβιολογία ἐπιστήμη. Ἔθεσε τὰ θεμέλια ἐνὸς νέου ἐπιστημονικοῦ κλάδου, ἀπεμόνωσε σὲ καθαρὴ μορφή τὰ μικρόδια αἷτια τοῦ ἀνθρακα, τῆς φυματώσεως καὶ τῆς χολέρας καὶ γιὰ τὰ ἐπιτεύγματά του αὐτὰ δικαίως τιμήθηκε τὸ 1905 μὲ τὸ βραβεῖο Nobel τῆς Ἰατρικῆς καὶ Φυσιολογίας.

Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ὁ Pasteur ἄρχισε νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὴν πρόληψη μιᾶς ἄλλης φοβερῆς νόσου τοῦ ἀνθρώπου, τὴ λύσσα.

Ἡ λύσσα εἶναι νόσος γνωστὴ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ ἀναφέρεται σὲ κείμενα τοῦ Ξενοφῶντα, τοῦ Ἀριστοτέλη, τοῦ Πλουτάρχου, τοῦ Πausανία, καθὼς καὶ σὲ κείμενα τῶν Λατίνων Βιργίλιου, Ὁρατίου, Πλινίου καὶ ἄλλων. Ὁ Κέλσος χρησιμοποίησε τὸν καυτηριασμό τῶν τραυμάτων ἀπὸ λυσσασιμένα σκυλιὰ, ἐνῶ ὁ Γαληνὸς συνιστοῦσε τὴ χειρουργικὴ ἀφαίρεση τοῦ τραύματος γιὰ νὰ ἀποφευχθεῖ ή ἀνάπτυξη τῆς νόσου.

Πρὸ τοῦ 18^{ου} αἰῶνος εἰς τὴν Εὐρώπη ή νόσος ἦταν διαδεδομένη στὰ ἀγρια ζῶα, ἐνῶ ἐπὶ ἀνθρώπων περιορίζετο ἰδίως στὶς ἀγροτικὲς περιοχὲς. Κατὰ τὸν 18^ο καὶ 19^ο αἰῶνα περιγράφονται μεγάλες ἐπιζωοτίες στοὺς σκύλους στὰ ἀστικά πλέον κέντρα τῆς Εὐρώπης.

Εἶναι ἀξιοσημεῖωτο ὅτι τὸ 1804 ὁ Zinke ἐπέτυχε νὰ μεταβιβάσει τὴν λύσσα σὲ σκύλο καὶ κουνέλι διὰ ἐμβολιασμοῦ σιέλου ἀπὸ σκύλο ποὺ ἔπασχε ἀπὸ τὴ νόσο. Εἶναι ή ἐποχὴ ποὺ δὲν ἔχει ἀκόμη ἀνακαλυφθεῖ ή

παθογόνος δράση τοῦ μικροβίου καὶ ἀπὸ τότε ἐθεωρεῖτο ὅτι ή νόσος ὀφείλεται σὲ δηλητήριο -virus- ποὺ βρῖσκεται στὸ σίελο. Σήμερα χρησιμοποιοῦμε στὴν ἀγγλικὴ τὸν ὄρο *virus* γιὰ τοὺς ἰούς, καὶ ή Ἰολογία καλεῖται *Virology*. Ἐκατὸ χρόνια πρὶν τὴν ἐποχὴ τοῦ Pasteur στὴ Γαλλία ἀναγκάστηκαν νὰ κάνουν νόμους ποὺ ἀπαγόρευαν τὴ δηλητηρίαση, τοὺς στραγαλισμούς, καὶ τοὺς σκοτωμούς τῶν δυστυχημένων ἀνθρώπων ποὺ οἱ φοβισμένοι συμπολίτες τους τοὺς ὑποψιάζονταν γιὰ λυσσασιμένους. Ὁ Pasteur ξεκίνησε τὴν προσπάθειά του χωρὶς νὰ ἔχει ἀπομονώσει τὸ αἷτιο τῆς νόσου ἢ ἔστω νὰ τὸ ἔχει παρατηρήσει στὸ μικροσκόπιο (καὶ πολὺ φευκὸ ἀφοῦ τὸ αἷτιο εἶναι ἰὸς καὶ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ δὲν εἶχε ἀνακαλυφθεῖ τὸ ἠλεκτρονικὸ μικροσκόπιο μὲ τὸ ὁποῖο καὶ μόνο διαπιστώνονται οἱ ἰοί). Ὁ Pasteur ἐπέτυχε νὰ ἐξασθενήσει τὸ ὑποτιθέμενο μικροβιακὸ αἷτιο χρησιμοποιώντας ἓνα τεμάχιο νωτιαίου μυελοῦ ἐνὸς κουνελιοῦ ποὺ εἶχε καταλήξει ἀπὸ λύσσα. Αὐτὸ τὸ θανατηφόρο ὑλικὸ τὸ κράτησε γιὰ νὰ ἐπωασθεῖ 14 ἡμέρες μέσα σὲ προφυλαγμένη ἀπὸ μικρόδια φιάλη. Ὑστερα πῆρε τὸ τεμάχιο νευρικοῦ ἰστοῦ καὶ μὲ μία σύριγγα τὸ διεβίβασε στὸν ἐγκέφαλο ὑγιῶν σκύλων. Οἱ σκύλοι ἐκείνοι δὲν ψόφησαν. Στὴν ἔρευνα ποὺ ἀκολούθησε, ὁ Pasteur κατέληξε στὴν παρασκευὴ ἐνὸς ἐμβολίου τὸ ὁποῖο συνίστατο στὴ χορήγηση ἐπὶ 14 ἡμέρες ἀποξηραμένου νωτιαίου μυελοῦ.

Τὴν πρώτη ἡμέρα ἔκανε στοὺς σκύλους ἔνεση μὲ τὸν ἐξασθενημένο μικροβιακὸ παράγοντα ποὺ εἶχε ἀφήσει νὰ ξηρανθεῖ γιὰ 14 ἡμέρες. Τὴν ἐπομένη ἔκανε ἔνεση μὲ ὑλικὸ ποὺ εἶχε ξηρανθεῖ γιὰ 13 ἡμέρες καὶ σταδιακὰ μὲ ὄλο καὶ λιγότερο ἐξασθενημένο ὑλικὸ, δηλαδὴ 12 ἡμέρες, 11 ἡμέρες κ.ο.κ. ἔως ὅτου συμπληρωθοῦν 14 ἡμέρες, ἐνῶ στὴν τελευταία δόση τὸ ὑλικὸ εἶχε ἀποξηρανθεῖ μόνο γιὰ μία ἡμέρα καὶ οὐσιαστικὰ διατηροῦσε τὴν παθογόνο του δράση.

Μετά την έπιτυχή έφαρμογή του έμβολιού στους σκύλους, ήλθε ή στιγμή νά έφαρμοσθεϊ στους άνθρωπους. Μία άπελπισμένη μητέρα ή κυρία *Μάϊστερ* από την Άλσατία ήλθε κλαιγοντας στο έργαστήριο του *Pasteur* κρατώντας από τó χέρι τó έννιαχρονο άγόρι της, τόν *Ίωσήφ*, πού πριν από δύο ήμέρες τó είχε δαγκάσει σέ 14 μέρη τού σώματος, ένα λυσσασμένο σκυλί.

Τή νύκτα της 6^{ης} Ιουλίου τού 1885 έγινε ή πρώτη ύποδόρια έννεση τού έξασθενημένου μικροβιακού αίτιου της λύσσας σέ άνθρωπο. Όλοκληρώθηκαν και οι 14 δόσεις τού έμβολιού και ó μικρός *Ίωσήφ Μάϊστερ* επέστρεψε στην Άλσατία χωρίς νά έμφανίσει τó έλάχιστο σημάδι της φοβερης άρρώστιας.

Η σημασία αυτής της ανακαλύψεως φαίνεται και από τó γεγονός ότι μέχρι τó 1957 (δηλαδή επί 72 χρόνια) έχρησιμοποιεϊτο ή ίδια άρχή τού έμβολιού τού *Pasteur*, δηλαδή μυελός κονίκλου αλλά με διάφορες παραλλαγές ως πρós την άδρανοποίηση τού ιού.

Αυτή τή συναρπαστική έποχή της ανακαλύψεως τών μικροβίων και ένω ό *Koch* κυνηγούσε τó δάκιλο της φυματίωσης, ένας μαθητής του ό *Loeffler* προσπαθούσε με πυρακτωμένα σύρματα από πλατίνα νά παραλάβει τó γκριζωπό ύλικό από τις μεμβράνες πού είχαν αναπτυχθεϊ στά παρίσθημα παιδιών πού είχαν πεθάνει από μιá άλλη θανατηφόρο, έπιδημική νόσο, τήν διφθερίτιδα. Έκείνη τήν έποχή οι θάλαμοι στά νοσοκομεία τών παιδών άντηχούσαν θλιβερά από τά κλάματα της άπελπισίας. Πνιχτός δήχας άκουγόταν σάν προμήνυμα της άσφυξίας. Από τή νόσο καταλήγανε στο νεκροτομείο πέντε από τά δέκα παιδιά.

Η νόσος ήταν γνωστή από την αρχαιότητα. Ό Ίπποκράτης αναφέρει τή δημιουργία μεμβράνης (έξ ου και ή όνομασία διφθερίτιδα, από τή λέξη διφθέρα) και τó θάνατο πού έπήρχετο από τήν άπόφραξη της άναπνευστικής όδοϋ από τή μεμβράνη.

Έπιδημίες της νόσου αναφέρονται μετά τόν 16^ο αιώνα και στίς άρχές τού 17^{ου} μεγάλη έπιδημία στη Νέα Άγγλία προκάλεσε τó θάνατο τού 1/3 τών παιδιών και τού 2.5% τού γενικού πληθυσμού. Κατά τόν 18^ο και 19^ο αιώνα αναφέρονται έπιδημίες με μέσο διάστημα 25 έτών.

Άρχικά δέν γινόταν διαχωρισμός από τις άλλες λοιμώξεις της άνωτέρας άναπνευστικής όδοϋ μέχρι τó 1821 όταν ό Γάλλος κλινικός ίατρος *Pierre Bretonneau* περιέγραψε για πρώτη φορά τήν χαρακτηριστική κλινική εικόνα της νόσου και έφήρησε τήν τραχειοτομία για θεραπευτικούς σκοπούς.

Τελικά τó 1884 ό *Loeffler* άπεμόνωσε τó μικρόβιο -αίτιο της νόσου σέ δικής του έμπνεύσεως θερεπτικό ύλικό, παρετήρησε ότι τó μικρόβιο παραμένει στη μεμβράνη χωρίς νά διεσδύει στους ιστούς και θεώρησε ότι οι νευρολογικές παραλύσεις και οι εκδηλώσεις από τήν καρδιά προκαλοϋνται από μιá τοξική οϋσία πού παράγει τó μικρόβιο. Σημειώνεται ότι εκτός από τήν μηχανική άπόφραξη της άναπνευστικής όδοϋ από τή μεμβράνη, ό θάνατος στη διφθερίτιδα μπορεί νά προκληθεϊ και από τή λιπώδη έκφύλιση της καρδιάς πού όφείλεται στην τοξίνη τού μικροβίου.

Παρόλο πού ό *Loeffler* πρώτος απέδωσε τή νόσο σέ τοξίνη τού μικροβίου δέν κατάφερε νά τήν παραλάβει. Η σκντάλη πέρασε στο έργαστήριο *Pasteur* και τó 1888 οι *Roux & Yersin* έπεβεβαίωσαν τις παρατηρήσεις τού *Loeffler* και επί πλέον έπέτυχαν νά άποδείξουν ότι διήθημα κυττάρων τού μικροβίου περιέχει τήν τοξίνη και προκαλεί παραλύσεις και τó θάνατο στόν ινóχοιρο.

Στό έργαστήριο τού *Koch* τó 1890 οι *Behring & Kitasato* διεπίστωσαν ότι όρός αίματος ζώνων πού έπέζησαν από πειραματική λοιμώξη με τó μικρόβιο της διφθερίτιδας είχε τήν ικανότητα νά προστατεύει τά πειραματόζωα από τή χορήγηση της τοξίνης τού μικροβίου. Όνόμασαν τόν όρο αυτό

Ἄντιτοξίνη καὶ ἔθεσαν τὰ θεμέλια τῆς ὀρο-
θεραπείας σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ δὲν ὑπῆρχε ἡ
παραμικρὴ ἰδέα γιὰ τὴ χημικὴ σύνθεση ποὺ
εἶχε ἐκεῖνο τὸ μυστηριώδες ὑλικὸ καὶ ποὺ
μόνο πολὺ ἀργότερα βρέθηκε ὅτι περιεῖχε
τὰ γνωστὰ πλέον σήμερα ἀντισώματα. Ἡ
ἐφαρμογὴ τῆς ὀροθεραπείας σὲ περιπτώσεις
διφθερίτιδας εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ μειω-
θεῖ ἡ θνησιμότητα τῶν παιδιῶν ἀπὸ τὴ
νόσο, ἀπὸ τὸ 42 στὸ 4%.

Μὲ τὴν καθιέρωση τοῦ βραβείου *Nobel*
τὸ 1901 ὁ *Behring* τιμήθηκε μὲ τὴν ὑψίστη
αὐτὴ ἐπιστημονικὴ διάκριση γιὰ τὴ συμβο-
λὴ του στὴ θεραπεία τῆς διφθερίτιδας.
Ἦταν τὸ πρῶτο βραβεῖο *Nobel* στὴν Ἰα-
τρικὴ καὶ Φυσιολογία.

Πολὺ ἀργότερα τὸ 1923 ὁ *Ramon* στὸ
Ἰνστιτούτο *Pasteur* ἀνεκάλυψε ὅτι ἡ τοξί-
νη τοῦ μικροβίου μὲ τὴν ἐπίδραση φορμό-
λης μετατρέπεται σὲ ἀτοξίνη, δηλαδὴ σὲ ἓνα
προϊὸν ποὺ εἶναι πανομοιότυπο μὲ τὴν το-
ξίνη, δὲν εἶναι ὅμως τοξικὸ καὶ διατηρεῖ τὴν
ικανότητα νὰ διεγείρει τὰ κύτταρα τοῦ
ὀργανισμοῦ πρὸς παραγωγὴ ἀντισωμάτων,
τὰ ὁποῖα ἐξουδετερώνουν τὴν τοξίνη καὶ
ἔτσι δὲν προκαλεῖται νόσος. Τὸ ἐμβόλιο
αὐτὸ χορηγεῖται ἐκτοτε στὰ βρέφη ἀπὸ τὴν
ἡλικία τῶν 2 μηνῶν καὶ οὐσιαστικὰ σήμε-
ρα δὲν παρατηροῦνται κρούσματα αὐτῆς
τῆς νόσου στοὺς πληθυσμούς ποὺ ἔχουν
ἐμβολιασθεῖ.

Ἡ μέθοδος τοῦ *Ramon* χρησιμοποιήθη-
κε μὲ ἀπόλυτη ἐπιτυχία καὶ στὴν περίπτω-
ση ἐνὸς ἄλλου μικροβίου ποὺ προκαλεῖ νόσο
μὲ τὴν παραγωγὴ μιᾶς τοξίνης ἡ ὁποία δρᾷ
στὸ ΚΝΣ καὶ προκαλεῖ σπασμούς ἐνῶ ὁ
θάνατος ὀφείλεται κυρίως σὲ ἀναπνευστι-
κὴ ἀνεπάρκεια. Πρόκειται γιὰ τὴ νόσο τέ-
τανο.

Ἡ θνησιμότητα τῆς νόσου ἀνέρχεται στὸ
50% τῶν περιπτώσεων, καὶ ὁ θάνατος ἐπέρ-
χεται ἐνῶ ὁ ἀσθενὴς διατηρεῖ πλήρη διαύ-
γεια πνεύματος παρὰ τὴ δραματικὴ κλινι-
κὴ εἰκόνα. Ὁ γενικευμένος τέτανος ἔχει ὡς
πρῶτο χαρακτηριστικὸ τὶς συσπάσεις τῶν

μασητήρων μυῶν -τρισμός-, στὴ συνέχεια
προσβάλλονται προοδευτικὰ καὶ ἄλλες ὁμά-
δες μυῶν καὶ ὁ ἀσθενὴς ἐμφανίζει ἀκαμ-
ψία τῶν μυῶν τοῦ ἀχένα, τῆς κοιλίας, τῆς
πλάτης καὶ τῶν ἄκρων. Στὸ σημεῖο αὐτὸ
σᾶς ὑπενθυμίζω τὸ ἀνάγλυφο τοῦ ἀγνώστου
στρατιώτου στὸ μνημεῖο μπροστὰ ἀπὸ τὴ
Βουλὴ στὸ ὁποῖο φαίνεται ἡ χαρακτηριστι-
κὴ στάση τοῦ ἀσθενοῦς ποὺ πάσχει ἀπὸ
τέτανο.

Εἰκόνα πολὺ συνηθισμένη κατὰ τοὺς
πολέμους ὅταν ἐμολύνοντο τὰ τραύματα
τῶν στρατιωτῶν μὲ τοὺς σπόρους τοῦ μι-
κροβίου.

Τὸ μικρόδιο αἷτιο τῆς νόσου ἐλήφθη σὲ
καθαρὴ καλλιέργεια τὸ 1889 ἀπὸ τὸν *Kita-
sato* στὸ Ἔργαστήριο τοῦ *Koch*. Τὸ 1890 ὁ
Kitasato καὶ ὁ *Behring* ἔδειξαν τὴν ἀξία τῆς
ἀντιτοξίνης στὴν πρόληψη τῆς ἀσθeneίας,
ἀκριβῶς ὅπως καὶ στὴν περίπτωση τῆς δι-
φθερίτιδας μὲ τὴν ἀντίστοιχη ἀντιτοξίνη.

Ἡ τοξίνη τοῦ τετάνου εἶναι ἡ πλέον το-
ξικὴ οὐσία μικροβιακῆς προελεύσεως καὶ ἡ
θανατηφόρος δόση γιὰ τὸν ἄνθρωπο ὑπο-
λογίζεται ὅτι εἶναι περίπου 10ng, δηλαδὴ
10 δισεκατομμυριοστὰ τοῦ γραμμαρίου.

Ὁ ἐμβολισμὸς μὲ τὴν ἀτοξίνη τοῦ μικρο-
βίου, ποὺ παρασκευάσθηκε μὲ τὴν ἐπίδρα-
ση τῆς φορμόλης γίνεται σήμερα ταυτόχρο-
να μὲ τὸ σχῆμα ἀνοσοποιήσεως τῶν παι-
διῶν γιὰ τὴ διφθερίτιδα.

Παρόλο ὅτι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν τὰ ἐμβό-
λια τοῦ τετάνου καὶ τῆς διφθερίτιδας χρη-
σιμοποιοῦνται μὲ πολλὴ ἐπιτυχία στὸν δυ-
τικὸ κόσμο, ὅμως ὑπάρχουν περιοχὲς ποὺ
τὰ παιδιὰ δὲν ἐμβολιάζονται μὲ ἀποτελε-
σμα οἱ δραματικὲς κλινικὲς ἐκδηλώσεις αὐ-
τῶν τῶν νοσημάτων νὰ εἶναι πολὺ συχνὲς
καὶ νὰ ὀδηγοῦν στὸ θάνατο χιλιάδες ἄτο-
μα. Ὑπολογίζεται ὅτι κάθε χρόνο 400.000
ἄτομα χάνουν τὴ ζωὴ τους ἀπὸ τέτανο σὲ
ὅλο τὸν κόσμο.

Λοιμώδης νόσος γνωστὴ ἀπὸ τῶν ἀρ-
χαιοτάτων χρόνων εἶναι καὶ ἡ πολιομυελί-
τιδα τῆς ὁποίας ὁ αἰτιολογικὸς παράγοντας

είναι ένας ιός.

Στην Αϊγυπτο βρέθηκε σκελετός που άνηξε στον 37^ο αιώνα π.Χ. και είχε σημεία από τα όποια καταφαίνεται ότι τó άτομο έπασχε από πολιομυελίτιδα.

Ή νόσος προκαλεί έπιδημίες, έχει θνητότητα από 2 - 10%, αλλά αφήνει μόνιμες παραλύσεις στους πάσχοντες. Άμέσως μετά τήν απομόνωση του αίτιολογικού παράγοντα ανέπτυχθησαν 2 έμβόλια για τήν πρόληψη τής νόσου, τó έμβόλιο *Salk* με άδρανοποιημένο ιό, και τó έμβόλιο *Sabin* με έξασθνημένο ιό τó όποιο χορηγείται από τó στόμα.

Στά τελευταία 50 χρόνια ή γενικευμένη χρήση του έμβολιασμού, σέ άλλες χώρες με τó έμβόλιο *Salk* που περιέχει άδρανοποιημένο ιό και χορηγείται ύποδορίως και σέ άλλες χώρες, όπως ή Ελλάδα, με τó έμβόλιο *Sabin* που περιέχει ζωντανό αλλά έξασθνημένο τόν ιό και χορηγείται από τó στόμα, είχε θεαματικά άποτελέσματα και ó Π.Ο.Υ. δήλωσε ότι κατά τó 2000 θά εξαγείλει τήν έξαφάνιση τής νόσου από τόν πλανήτη. Ή έμφάνιση όμως κάποιων κρουσμάτων τής νόσου δέν επέτρεψε ακόμη αυτή τήν εξαγγελία.

Στό σημείο αυτό άξιζει νά αναφερθεί ότι τó 1954 έτιμήθησαν με τó βραβείο *Nobel* οι *Enders, Weller & Robins* οι όποιοι τó 1949 καλλιέργησαν τόν ιό σέ κύτταρα ανθρώπου που δέν ανήκαν στόν νευρικό ιστό, ενώ οι *Salk & Sabin* δέν έλαβαν τó βραβείο *Nobel*, παρόλα τά έξαιρετικά άποτελέσματα που έπετεύχθησαν με τά έμβόλιά τους.

Ή έννοια του λοιμώδους ικτέρου ήταν γνωστή από άρχαιοτάτων χρόνων. Ό Ίσποκράτης αναγνωρίζει και περιγράφει τόν ικτερο ως εκδήλωση έπιδημικής νόσου, ή όποια είχε συνδυασθεί με τή μετάδοση από μολυσμένο νερό ή τρόφιμα. Ή όξεϊα λοιμώδης ήπατίτιδα ή Ήπατίτιδα Α περιγράφεται στις άρχές του 20^{ου} αιώνα ως μεταδιδόμενη όντότητα και κατά τή διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου διαχωρί-

ζεται από τήν άνάλογη έξ όμολόγου όρου ήπατίτιδα, Ήπατίτιδα Β, ή όποια μεταδίδεται με όρο αίματος, αίμα ή προϊόντα του με τή χρήση άτελώς άποστειρωμένων βελονών στους μαζικούς έμβολιασμούς. Σήμερα γνωρίζουμε ότι οι ιοί τής ήπατίτιδος Α και Β είναι τελείως διαφορετικοί. Ή ήπατίτιδα Α είναι συνήθως άυτοπεριοριζόμενη και πλήρης ίαση παρατηρείται στο 99% των περιπτώσεων. Ή χρήση ένεργητικής άνοσοποίησης έναντι του ιού τής ήπατίτιδος Α άποτελεί πλέον καθημερινή πρακτική και τó έμβόλιο περιέχει άδρανοποιημένο τόν αίτιολογικό παράγοντα τής νόσου.

Ό ιός τής ήπατίτιδος Β άνακαλύφθηκε τó 1970 και σήμερα χρησιμοποιείται ως έμβόλιο ή έπιφανειακή πρωτεΐνη s του ιού, τής όποιας τó γονίδιο εισάγεται με πλασμίδιο σέ ένα μύκητα, τόν *Saccharomyces cerevisiae*, ό όποίος δρώ ως βιολογικό έργαστήριο και παράγει μεγάλες ποσότητες τής πρωτεΐνης s. Με αυτή τή μεθοδολογία τής γενετικής μηχανικής ή πρωτεΐνη s δέν έπιμολύνεται από άλλους παθογόνους παράγοντες και τó έμβόλιο είναι λίαν άσφαλές και άποτελεσματικό.

Πρέπει νά σημειωθεί ότι ή ήπατίτιδα Β είναι ένα παγκόσμιο πρόβλημα δημοσίας ύγείας. Σέ περιοχές όπου ό έπιπολασμός τής νόσου είναι ύψηλός, Ν.Α. Άσία, Κίνα, Άφρική, περισσότερο από τó ήμισυ του πληθυσμού μολύνεται σέ κάποια φάση τής ζωής και ποσοστό μεγαλύτερο του 8%, καθίστανται χρόνια φορείς του ιού, ως άποτελέσμα κάθετης μετάδοσης (άπό τή μητέρα στο νεογνό) ή από άτομο σέ άτομο (όριζόντια μετάδοση).

Σέ ώρισμένες περιοχές τó πρωτοπαθές ήπατοκυτταρικό καρκίνωμα, ως άποτέλεσμα τής χρόνιας λοιμώξεως από τόν ιό τής ήπατίτιδας Β, λαμβάνει ένδημικό χαρακτήρα, ενώ στο δυτικό κόσμο θεωρείται ή ήπατίτιδα Β ως τó πρώτο αίτιο πρωτοπαθούς ήπατοκυτταρικού καρκινώματος. Κατά τόν Π.Ο.Υ. ύπολογίζεται ότι τó 2000 ό αριθ-

μὸς τῶν φορέων τοῦ ἰοῦ τῆς ηπατίτιδος Β ἀνήλθε στὰ 450 ἑκατομμύρια ἄτομα.

Τὸ ἐμβόλιο ποὺ κυκλοφορεῖ σήμερα μπορεῖ νὰ προφυλάξει ἀσφαλῶς τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὴ νόσο ἐφόσον ἐφαρμοσθεῖ μαζικά, ἀπὸ τὴ νεογνικὴ ἡλικία. Στὴ χώρα μας ἤδη ἀπὸ τὸ 1998 ὁ ἐμβολιασμός εἶναι ὑποχρεωτικός καὶ ἀφορᾷ ὅλα τὰ νεογέννητα παιδιά.

Καὶ ἐνῶ μέχρι τὰ μέσα τοῦ 20^{ου} αἰῶνα οἱ βασικὲς ἀρχὲς γιὰ τὴν παρασκευὴ τῶν ἐμβολίων ἦταν κυρίως ἡ νέκρωση τῶν μικροβίων ἢ ἡ ἐξασθένησή τους, στὸ δεύτερο ἡμῖσιν τοῦ αἰῶνα ἄρχισε ἡ προσπάθεια γιὰ τὴν ἀνεύρεση τοῦ μηχανισμοῦ μὲ τὸν ὁποῖο κάθε μικρόβιο ἀσκεῖ τὴν παθογόνο του δράση καὶ τοὺς τρόπους μὲ τοὺς ὁποίους διεγείρει τὸ ἀνοσολογικὸ σύστημα τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ προσπάθεια αὐτὴ ἐστέφθη ἀπὸ ἐπιτυχία σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις καὶ σήμερα παρασκευάζονται ἐμβόλια ποὺ περιέχουν κάποιον στοιχεῖο τοῦ μικροβίου, τὸ ὁποῖο βρέθηκε ὅτι χορηγούμενο προσφέρει ἀνοσία. Ἔτσι, π.χ. ἀπὸ ἐτῶν κυκλοφοροῦν πολυσακχαριδικὰ ἐμβόλια ποὺ περιέχουν καθαρὸ πολυσακχαρίτη ποὺ ἔχει συνδεθεῖ *in vitro* μὲ κάποια πρωτεΐνη. Ὁ πολυσακχαρίτης αὐτὸς εἶναι τὸ ἔλκτρο (δηλαδὴ μιὰ κάψα ποὺ περιβάλλει ὀρισμένα βακτήρια). Ἐμβόλια αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι τὰ ἐμβόλια γιὰ ἀνοσολογικὴν ἀπὸ λοίμωξη μὲ τοὺς μικροοργανισμούς. Πνευμονιόκοκκο (συχνὸ αἷτιο πνευμονίας καὶ μηνιγγίτιδας). Μηνιγγιτιδόκοκκο (συχνὸ αἷτιο μηνιγγίτιδας) καὶ Αἰμόφιλο (συχνὸ αἷτιο μηνιγγίτιδας). Τὰ ἐμβόλια αὐτὰ περιλαμβάνονται στὸ σχῆμα ἀνοσοποιήσεως τῶν παιδιῶν καὶ χορηγοῦνται στοὺς πρώτους μῆνες τῆς ζωῆς.

Τὰ τελευταῖα χρόνια τοῦ 20^{ου} αἰῶνα ἡ ἀνάπτυξη τῆς τεχνολογίας τῆς γενετικῆς μηχανικῆς ἔχει στρέψει τὴν ἔρευνα σὲ νέους τρόπους ἀναπτύξεως ἀσφαλῶν καὶ ἀποτελεσματικῶν ἐμβολίων μὲ χαρακτηριστικὸ καὶ ἐπιτυχὲς παράδειγμα τὸ ἐμβόλιο γιὰ τὴν Ἡπατίτιδα Β, ὅπως ἤδη ἀναφέρθηκε.

Ὅλες αὐτὲς οἱ προσπάθειες, ποὺ ἄρχισαν τὰ τέλη τοῦ 19^{ου} αἰῶνα ἀπὸ λίγους ἀφοσιωμένους καὶ ἀνιδιοτελεῖς ἐρευνητές, ἔδωσαν πλούσιους καρπούς. Ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος τῆς ἀνθρωπότητας, ὅταν ἐνέσκηπταν οἱ θανατηφόρες ἐπιδημίες, εἶναι πλέον παρελθόν.

Στὸ ξεκίνημά τους ἀκόμη ἡ Μικροβιολογία καὶ ἡ Ἀνοσολογία συμπορεύτηκαν καὶ ἐπέτυχαν νὰ προσφέρουν στὸν ἀνθρώπο πολὺτιμα ὄπλα γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει μὲ ἐπιτυχία καὶ ἐν τέλει νὰ θριαμβεύσει στὸν ἄνισο ἐπὶ χιλιάδες χρόνια ἀγῶνα του ἐναντίον τῶν μικροβίων. Χωρὶς νὰ παραβλέπω τὰ ἄλλα ἐντυπωσιακὰ ἐπιτεύγματα τῆς Ἀνοσολογίας, θεωρῶ ὅτι μεγάλοι σταθμοὶ τῆς ἦταν ἡ ἀνάπτυξη τῶν ἐμβολίων ποὺ βρῆκαν ἄμεση ἐφαρμογὴ καὶ εἶχαν θεαματικὰ καὶ εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα.

Ὁ *Koch* καὶ ὁ *Pasteur* εἶναι πρωτοπόροι στὴ μάχη ἐναντίον τῶν μικροβίων τῶν πρὸ θανάσιμων ἐχθρῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ *Koch* ἔθεσε τὰ θεμέλια καὶ ἔκανε τὴ Μικροβιολογία ἐπιστῆμη καὶ ὁ *Pasteur* εἶναι ὁ θεμελιωτὴς τῆς Ἀνοσολογίας. Καὶ οἱ δύο αὐτοὶ ἄνδρες ἀνοῖξαν τὸ δρόμο γιὰ τὶς θαυμαστὲς ἀνακαλύψεις τοῦ 20^{ου} αἰῶνα.

Εἶναι ὅμως ἐνδιαφέρον καὶ συνάμα εἰρωνικὸ νὰ ἀναλογισθεῖ κανεὶς ὅτι σήμερα στὸ ἀπόγειο, ὑποτίθεται, τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, ἡ ἀνθρωπότητα ἀπειλεῖται ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξη βιολογικῶν ὄπλων. Εἶναι τραγικὸ νὰ σημειωθεῖ ὅτι πρῶτα ὄπλα ποὺ θὰ χρησιμοποιηθοῦν, σὲ περίπτωση μαζικῆς καταστροφῆς σὲ ἓνα βιολογικὸ πόλεμο, εἶναι οἱ μικροοργανισμοὶ τοῦ ἀνθρακα καὶ τῆς εὐλογιάς!!!

Σήμερα ὁ *Koch* καὶ ὁ *Pasteur* εἶναι οἱ μισοξεχασμένοι ἥρωες μιᾶς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς, ποὺ τὴ χαρακτηρίζει τὸ πάθος τῆς ὀλοκληρωτικῆς ἀφοσιώσεως γιὰ τὴν ἀνακάλυψη τῶν ἀόρατων ἐχθρῶν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τὴν ἀποτελεσματικὴ ἀντιμετώπισή τους.

Κλείνοντας αντιγράφω ένα μικρό απόσπασμα, που δείχνει με ενάργεια την προσωπικότητα και το ήθος εκείνων των ανθρώπων, από το κλασικό βιβλίο «Κυνηγοί Μικροβίων» του Πώλ ντε Κρουϊφ «Ο *Pasteur* πέθανε στα 1895 σε ένα μικρό σπίτι κοντά στα σπιτάκια όπου φυλάσσουν τώρα τα λυσσασμένα σκυλιά του, στο Βιλνέβ λ' Έταν λίγο έξω από το Παρίσι. Το τέλος του

ήταν το τέλος ενός εύλαβους χριστιανού. Με το ένα χέρι κρατούσε έναν έσταυρωμένο και το άλλο το είχε άφημένο πάνω στο χέρι της πιο ύπομονετικής, άφανους και σημαντικής συνεργατίδας του, της κυρίας *Pasteur*».

ΓΕΩΡΓ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
Καθηγητής Μικροβιολογίας
Τμ. Ιατρικής Πανεπιστημίου Πατρών

ΕΠΙΜΥΘΙΟΝ

Με την παρουσία μου σήμερα στο κτίριο αυτό του Καρύτη 14 που μαζί με το 'Ακαδημίας 45 απέτελεσαν τους δύο πόλους έμπνεύσεως των μαθητικών και φοιτητικών χρόνων των νέων της γενιάς μου, θά ήθελα να μοιρασθώ μαζί σας την ευγνωμοσύνη μου στους πατέρες και αδελφούς της ιεραποστολικής 'Αδελφότητας Θεολόγων ή «Ζωή», που από το 1907, στη διάρκεια του πολυτάραχου και πολυαίμακτου 20ού αιώνα και μέχρι τις ημέρες μας, άφιέρωσαν τόν έαντό τους στη χριστιανική αναγέννηση και τόν ευαγγελισμό του έλληνικού λαού.

Στους δύσκολους καιρούς που διανύουμε σήμερα μνημονεύουμε τόν πατέρα Ευσέβιο Ματθόπουλο, τόν πατέρα Διονύσιο Φαραζουλή, τόν πατέρα Σεραφείμ Παπακώστα, τόν Γ. Βερίτη και όλους τους κοιμηθέντας πατέρες και αδελφούς της αδελφότητας.

Λίγοι αυτοί επέτυχαν με την ακλόνητη πίστη τους, την ολοκληρωτική άφοσίωση και την αυταπάρησή τους να συνεγείρουν έναν όλοκληρο λαό και να του χαρίσουν έλπίδα και προοπτική.

Και έπειδή τά λόγια πολλές φορές δέν μπορούν να αποδώσουν την πραγματικότητα, σās διαβάξω ένα σημείωμα από την Καθημερινή του 'Οκτωβρίου του 1952 και αφήνω σε σās να αποτιμήσετε μία μόνο από τις πολλές πλευρές του μοναδικού και ανεπανάληπτου έργου της 'Αδελφότητας.

«Είς την περιφέρειαν 'Αθηνών έλειτούργησαν κατά τόν λήξαν σχολικόν έτος με προσωπικόν καταρτισθέν υπό της 'Αδελφότητας «Ζωή» 325 κατηχητικά σχολεία με 30.253 μαθητάς και μαθητριάς. Συνολικά έλειτούργησαν 1.705 κατηχητικά σχολεία (της «Ζωής») με έγγραφέντας μαθητάς και μαθητριάς 136.753».

*«'Οπου και να σās βρίσκει τόν κακό, αδελφοί,
όπου και να θολώνει ό νοῦς σας,
μνημονεύετε Διονύσιο Σολωμό
και μνημονεύετε 'Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη».*

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΤΑΝ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΥΠΗΡΕΤΕΙ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΕΣ

Διάβασα με προσοχή αλλά και με καλή θέληση τὰ βιβλία τῆς «Ἐπιτροπῆς Ἱστορίας τοῦ Κέντρου γιὰ τὴ Δημοκρατία καὶ τὴ Συμφιλίωση στὴ Νοτιοανατολικὴ Εὐρώπη», βιβλία ποὺ ἀσφαλῶς προκαλοῦν ἐνδιαφέρον. Ὡστόσο ἡ γενικὴ ἐντυπωσὴ μου εἶναι ὅτι μέσω αὐτῶν καταβάλλεται μιὰ συστηματικὴ προσπάθεια γιὰ ἐξίσωση καὶ ἰσοπέδωση ἄνισων μεγεθῶν μὲ ὄρους καλῆς συμπεριφορᾶς, *savoir vivre*. Νὰ περικόψουμε χαρακτηριστικὲς διαφορὲς καὶ ἰδιαιτερότητες ζωτικῆς σημασίας, νὰ στρογγυλοποιήσουμε τὰ πάντα γράφοντας μισὲς ἀλήθειες. Μόνο ποὺ αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ ἱστορία, εἶναι πονηρὴ μυθιστορία.

Ἐκεῖνο ποὺ δὲν κατάλαβαν οἱ «ἱστορικοὶ» τῶν τεσσάρων «βιβλίων ἐργασίας» εἶναι ὅτι τὸ παρελθὸν ἔχει πραγματικὴ ὑπόσταση καὶ μέσα στὸ παρὸν καὶ ὡς ἓνα σημεῖο ἐπηρεάζει καὶ τὸ μέλλον. Ἡ ἱστορικὴ διάσταση τῶν πραγμάτων ὑφίσταται στὸ ἐδῶ καὶ στὸ τώρα, παρὰ τίς ὅποιες συνειδητὲς παραποιήσεις καὶ παρερμηνεῖες μὲ στόχο βασικὰ πολιτικό. Ἡ ἐμμονὴ ἄλλοτε σὲ δευτερεύουσες λεπτομέρειες καὶ ἄλλοτε σὲ γενικεύσεις ἢ ἀπλουστεύσεις ἀληθινὰ σύνθετων καταστάσεων, βιάζουν τὴν ἀλήθεια. Γι' αὐτὸ πιστεύω ὅτι τὰ βιβλία αὐτὰ κινοῦνται σὲ ἓνα φαντασιακὸ - ὄχι φανταστικό - ἱστορικὸ ἐπίπεδο, μὲ ἀποτελεσματὸ νὰ γενικεύουν τὰ μερικὰ καὶ νὰ καθιστοῦν μερικὰ τὰ γενικά.

Σκέφτομαι τώρα τὴν ἐπισήμανση τοῦ Θουκυδίδου «Οὕτως ἀταλαίπωρος τοῖς πολλοῖς ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας καὶ ἐπὶ τὰ ἐτοῖμα μᾶλλον τρέπονται». Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἡρόδοτος, προλογίζοντας τὴν ἀθάνατη συγγραφὴ του, ὑπογραμμίζει ὅτι τὸ ἔργο του εἶναι «ἱστορὶγης ἀπόδεξις», καρπὸς δηλαδὴ ἔρευνας ποὺ ἔλαβε ὑπόψη ἡθῆ, ἔθιμα, παραδόσεις, μνήμες

ἀπροσδιορίστου χρόνου σὲ συγκεκριμένους λαοὺς καὶ τόπους. Ἔτσι οἱ «ἱστορικοὶ» αὐτοί, μὲ σκόπιμες ὑπερβολὲς καὶ παραλείψεις, ἀντὶ νὰ φωτίσουν σκοτίζουν τὰ γεγονότα. Χωρὶς νὰ πάσχω ἀπὸ σύμπλεγμα καταδιώξεως, διαβλέπω μιὰ μεθοδευμένη ἀπόπειρα σὲ δάρος κυρίως τοῦ ἀρχαιότερου ἔθνους τῶν Βαλκανίων. Κάτω ἀπὸ μιὰ φαινομενικὴ «ἀθωότητα», ἐπιδιώκουν κατὰ δάθος νὰ περιορίσουν ὅσο γίνεται τὴν πολιτιστικὴ καὶ πολιτισμικὴ συνεισφορὰ τοῦ ἱστορικοῦ ἑλληνισμοῦ μὲ τὸ σχεδὸν ὁμολογημένο συμπέρασμα «ὄλοι εἶναι ἴσοι».

Ὁ Ἔγκελς (*Hegel*) διακρίνει τρία εἶδη ἱστορίας:

1) Τὴν παραδοσιακὴ ἱστορία, τὴν ἀφηγηματικὴ, ποὺ ἀποτελεῖ τὸ θησαυροφύλακιο τῆς Μνημοσύνης. Κλασικὸ παράδειγμα ὁ Ἡρόδοτος.

2) Τὴν ἐπεξεργασμένη διανοητικὰ - κριτικὰ ἱστορία. Κλασικὸ παράδειγμα ὁ Θουκυδίδης.

3) Τὴ φιλοσοφία τῆς ἱστορίας. Κλασικὸ παράδειγμα ὁ ἴδιος ὁ Ἔγκελς.

Τὰ ἐν λόγω βιβλία ἀνήκουν ἴσως σὲ μιὰ τέταρτη νέα κατηγορία. Κρατιοῦνται μακριὰ ἀπὸ τὴν συστηματικὴ ἀφήγηση, τὴν ἐπεξεργασία τὴν κάνουν κατὰ τὸ δοκοῦν ἢ τὸ συμφέρον, ὅσο γιὰ τὴν φιλοσοφικὴ ἐμβάνθυση, αὐτὴ λείπει παντελῶς.

Τὰ ἀνωτέρω ἀποτελοῦν μιὰ πρώτη προσέγγιση καὶ μιὰ συνολικὴ κρίση.

Ἔρχομαι τώρα στὰ ἐπιμέρους. Θὰ μείνω ἐννοεῖται, προπαντὸς σὲ ὅσα ἀναφέρονται στὴν ἑλληνικὴ ἱστορία.

Τὸ πρῶτο «βιβλίον ἐργασίας» ἔχει τὸν τίτλο «Ἡ Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία». Ὅπως ἰσχυρίζονται προγραμματικὰ οἱ «ἱστορικοὶ», «ἔπρεπε νὰ θέσουμε προτεραιότητες καὶ νὰ

επιλέξουμε». Το ερώτημα είναι τι προτεραιότητες επέλεξαν.

Το όλο πνεύμα του βιβλίου είναι να αποδείξει ότι «Ο Όθωμανικός δεσποτισμός ήταν ένα ακόμα από τα ζητήματα που άμφισβήτησε ή πρόσφατη ιστορική έρευνα» (Β. Ε. 1, σ. 25). Μια άποψη που δεν τεκμηριώνεται με τίποτα. Άλλα θέβαια όλοι γνωρίζουμε ότι σύγχρονες πολιτικές ανάγκες διεθνούς χαρακτήρος επιβάλλουν την άποψη ότι το ιστορικό παρελθόν του τουρκικού έθνους δεν στάθηκε κατακριτέο. Δεν βαρύνεται δηλαδή με σκληρό αυταρχισμό, με σφαγές και διώσεις, με βίαιους όμαδικούς εξισλαμισμούς, με έθνοκαθάρσεις και γενοκτονίες, με κοινωνική έκμηδένιση της γυναίκας. Έτσι άμνηστεύονται όδες οι άπάνθρωπες βιαιότητες και γίνεται άποδεκτη ή εύεργετική «όθωμανική ειρήνη» (Β. Ε. 1, σ. 41). Έξάλλου «οί όθωμανοί έδειξαν μεγαλύτερη άνεκτικότητα, επιτρέποντας στους μη μουσουλμάνους ύπηκόους τους να διατηρήσουν τή θρησκεία τους». (Β. Ε. 1, σ. 75). Τι μεγαλοψυχία άληθεια! Το νέφος των νεομαρτύρων, γνωστών και άγνωστων, είναι φαίνεται παραμύθι. Κι άς έπρεπε «οί χριστιανοί να άναγνωρίζονται ως κατώτεροι και άπό τή ρούχα άκόμα και τήν έμφάνισή τους». (Β. Ε. 1, σ. 90). Σημειωτέον ότι το «στερεότυπο» για «πολιτισμική καθυστέρηση» τής αυτοκρατορίας έχει ήδη άνατραπεί (Β. Ε. 1, σ. 14). Τά κοσμοϊστορικά πολιτιστικά έπιτεύγματα τής γείτονος κατακλύζουν, βλέπετε, τήν ύφήλιο!

Άλγεινή έντύπωση προκαλεί ή τάση των «ιστορικών» να έφευρίσκουν δικαιολογίες και για τες πιό άκραιες μορφές κακοδιοίκησης «Η εκποίηση των άξιωμάτων και οι άπροκαλύπτες δωροδοκίες άποτελέσαν πρακτικές προσέλευσης ιδιωτικών κεφαλαίων για τή λειτουργία του κράτους» (Β. Ε. 1, σ. 127). Έτσι ή έσχατη διαφθορά μετασχηματίζεται σε μέριμνα ύπερ του δημοσίου συμφέροντος»

Τό πιό προκλητικό όμως σημείο καταγράφεται στη σ. 51 του Β. Ε. 1 όπου γίνεται λόγος για τούς γενίτσαρους, «ένα πρωτότυπο σύστημα στρατολόγησης (παιδομάζωμα), τό όποιο μετέτρεπε νεαρούς μη μουσουλμάνους ύπηκόους σε μία προνομιστική κοινωνική ομάδα, τούς περήφανους για τό ειδικό καθε-

σώς του καπικουλήδες». Μά τόση ύποκρισία, τόση διαστροφή! Ούτε τούς θρήνους του δημοτικού τραγουδιού, ούτε τής μάνας τό σπαραγμό σεβάστηκαν οι άθεόφοβοι. Τό παιδομάζωμα, αυτός ό βαρύς φόρος αίματος, έξωραίζεται και προπαγανδίζεται άδίστακτα, ενώ πρόκειται για μία άπό τες πιό άπάνθρωπες ένεργειες των κατακτητών. Έπαιρναν, όπως είναι γνωστό, τά τρυφερά βλαστάρια των ύποδοούλων, άσκοούσαν πάνω τους μία έξουθενωτική άγωγή ψυχικής διαστρέβλωσης και τά μετέτρεπαν σε στρατιωτικά ρομπότ, σε μηχανές πολέμου. Φθορά τής άνθρώπινης προσωπικότητας και μεταμόρφωση των άνθρώπων σε άγέλη. Κάτι άνάλογο με τήν επίδραση τής Κίρκης στους συντρόφους του Όδυσσέα. Αυτό τό τερατώδες έργο χαρακτηρίζεται ως «πρωτότυπο σύστημα στρατολόγησης»... Και μη χειρότερα.

Τό δεύτερο «βιβλίο εργασίας έχει τόν τίτλο «Έθνη και κράτη στη Νοτιοανατολική Ευρώπη». Αρχίζω άπό τόν όρο έθνος που άποτελεί δομική άφετηρία τής όλης προσπάθειας. Διαβάξω: (Β. Ε. 1, σ. 10) «Οί μαθητές καλούνται να ύπερβούν τό έθνος». Άλλού «Τά έθνη δεν είναι παρά κατασκευάσματα του νού μας τά όποια έπινοήθηκαν άρκετά πρόσφατα» (Β. Ε. 2, σ. 14). Και παρακάτω «Τά έθνη» -ή λέξη σε εισαγωγικά άπό τούς συγγραφείς- και οι έθνικές ταυτότητες δεν είναι αυθύπαρκτες όντότητες». Τίποτε πιό άνιστόρητο. Τό έλληνικό έθνος είναι πανάρχαιο. Άλλο έθνος οι Έλληνες, άλλο οι Τρώες, άλλο οι Πέρσες. Η έννοια του έθνους δεν είναι ένα νοητικό στερεότυπο, είναι μία θεμελιώδης ιστορική πραγματικότητα. Άσφαλώς δεν συμπίπτουν πάντα οι έννοιες έθνος και κράτος. Τό κράτος είναι εύθραστο, τό έθνος όμως είναι στοιχείο επιβίωσης για τόν άνθρωπο. Τό άπομονωμένο άτομο άποτελεί άφάιρηση. Η όλότητα συλλαμβάνεται μέσω τής οικογένειας, τής κοινωνίας, τής θρησκευτικής κοινότητας, του πολιτισμού. Αυτά διδάσκει ή ροή τής ιστορίας. Τά όρια του ελληνικού έθνους, παρά τή διάσπαση σε κρατίδια, προσδιορίζονται άπό τούς όλυμπιακούς άγώνες, όπου δεν επιτρέπεται ή συμμετοχή των «βαρβάρων». Τό όμαιμο, τό όμόγλωσσο - με κάποιες έξαιρέσεις τό όμόθρησκο, οι κοινές

τύχες και περιπέτειες σφυρηλατούσαν και εξακολουθούσαν να σφυρηλατούν το ελληνικό έθνος. Γι' αυτό η επανάσταση του '21 ζήτησε να κάνει την Ελλάδα ελληνική, όπως π.χ. η Γαλλία ήταν γαλλική. "Όλα τα άλλα είναι εκ του πονηρού. Έξ' άλλου εδώ και αιώνες υπάρχει και το σερβικό έθνος και το βουλγαρικό έθνος και το αλβανικό έθνος και το τουρκικό έθνος. Φοβόμαστε την αλήθεια; Και κάτι άλλο; συχνά μνημονεύεται ο όρος «Μεγάλες Δυνάμεις» και μάλιστα με πολύ σεβασμό! Ρωτώ λοιπόν: Οί Ρώσοι, οί Άγγλοι, οί Γερμανοί, οί Γάλλοι δεν αποτελούν διακεκρωμένα έθνη;

Στό βιβλίο αυτό ένα δεύτερο άρνητικό σημείο αποτελεί ο μεθοδευμένος τρόπος με τον οποίο γίνεται λόγος περί Μακεδονίας. Χωρία επίλεγμένα που προβάλλουν τις ξένες διεκδικήσεις. Κείμενα που με τα σημερινά δεδομένα μπορούν να χρησιμεύσουν στην σκοπιανή προπαγάνδα. Η εθνικότητα του χώρου και της ιστορίας του μένει θολή και άβεβαιη. Γράφει π.χ. ο Βούλγαρος Ίβάν Χατζηνικόλωφ (Β. Ε. 2, σ. 50): «Τό σύνθημα πρέπει να είναι «Αυτόνομη Μακεδονία»... Τό να πετύχουμε την αυτόνομία της Μακεδονίας δεν σημαίνει μόνο να την αποσπάσουμε για πάντα από τούς Τούρκους, αλλά και από τούς Σέρβους και τούς Έλληνες». Ο Μακεδονικός αγώνας του 1904 - 1908, όπως τον βίωσαν στο πετό τους οί Έλληνες, είναι ανύπαρκτος. Ούτε μια γραμμή από την τόσο ανθρώπινη άλληλογραφία του Παύλου Μελά προς τη γυναίκα του Ναταλία. Η μόνη μνεία που γίνεται αφορά την βουλγαρική Ε. Μ. Ε. Ο. (Εσωτερική Μακεδονική Επανάστατική Οργάνωση) και την ψευτοεπανάσταση του Ήλιντεν τό 1903. Πονηρή οικειοποίηση αποτελεί και η μεταμόρφωση του Μ. Αλεξάνδρου σε «Τσάρο Αλέξανδρο» (Β. Ε. 2, σ. 113). Σίγουρα θά τρίζουν τά κόκαλα του διάσημου μαθητή του Άριστοτέλη. Καταθέτω και μια φράση ενός Τούρκου δουλευτή (Β. Ε. 3, σ. 121) μετά τό κίνημα των Νεοτούρκων τό 1908: «Οί Έλληνες τρελάθηκαν σ' αλήθεια. Ξεσηκώθηκαν ενάντια σ' αυτό τό κυρίαρχο έθνος», έννοει τούς Τούρκους. Πράγματι, όταν πρόκειται να υπερασπιστούν την ελευθερία τους ή να άπελευθερώσουν σκλαβωμέ-

νους άδελφούς τους οί Έλληνες «τρελαίνονται».

Τό τρίτο «βιβλίο εργασίας» έχει τόν τίτλο «Οί Βαλκανικοί πόλεμοι». Οί συγγραφείς, κατά δήλωσή τους, επιδιώκουν να αποφύγουν την ψευδαίσθηση μιας «μονολιθικής» ιστορίας. Δεν γνωρίζω τι ακριβώς έννοούν με τόν όρο «μονολιθική», τό αποτέλεσμα όμως είναι οτι πετυχαίνουν να σχετικοποιήσουν τά πάντα. Η αναφορά της ελληνικής παρουσίας στα δρώμενα είναι περιορισμένη, ενώ την ίδια ώρα προβάλλονται άρκεσύντως οί θέσεις της Βουλγαρίας. Τό ίδιο πνεύμα με τό προηγουμένο βιβλίο καλλιεργείται συστηματικά. Η Μακεδονία κρατά βέβαια μια κεντρική θέση ένδιαφέροντος, αλλά όχι τόσο για τό ιστορικό (έλληνικό) παρελθόν της όσο ως χώρος διεκδικούμενος κυρίως από Βουλγάρους και Σέρβους. Έτσι τά ιστορούμενα στό βιβλίο, μάς προσανατολίζουν σταθερά προς την πολιτική των Βορείων γειτόνων μας αποφεύγοντας έσκεμμένα τη χρήση του όρου ελληνική Μακεδονία, εκτός από μία ή δύο περιπτώσεις σε κείμενα ελληνικά. Έπικρατούν οί γνωστές έπεκτατικής διαθέσεως και προπαγάνδας όρολογίες Μακεδονία του Βαρδάρη, Μακεδονία του Αιγαίου, Μακεδονία του Πιρίν (Β. Ε. 3, σ. 15 και άλλου).

Τά κριτήρια έπιλογής πολλών δημοσιευμάτων από τούς «ιστορικούς» καταντούν ένίοτε σκανδαλώδη. Για να στηρίξω τη θέση μου θά αναφέρω ανάμεσα από τά πολλά τρία - τέσσερα παραδείγματα. Τό κείμενο β. «Η Όθωμανική αυτοκρατορία και οί Βαλκανικοί λαοί» (Β. Ε. 3, σ. 53) υποτιμά σαφώς τούς Έλληνες. Τό κείμενο β. 17 «Έπιμερίζοντας τά κέρδη του πολέμου» (Β. Ε. 3, σ. 57) είναι θρασύτατο και ύβριστικό, καθώς χαρακτηρίζει τούς Έλληνες και τούς Σέρβους βασικά ως λαούς με μειωμένη νοημοσύνη. Τό κείμενο «... ή άπελευθέρωση των Μακεδόνων από τη Βουλγαρία» (Β. Ε. 3, σ. 106) κάνει λόγο για άδελφοποίηση Βουλγάρων και Μακεδόνων. Τό κείμενο «Πόλεμος στα Βαλκάνια» (Β. Ε. 3, σ. 107) επαναφέρει τό θέμα της αυτόνομίας της Μακεδονίας.

Τό «βιβλίο εργασίας» 4 έχει τόν τίτλο «Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος». Στόχος του βιβλίου είναι οί μαθητές και σπουδαστές «να

συνειδητοποιήσουν τὸ γεγονός ὅτι ὀρισμένα ἱστορικά γεγονότα καὶ διαδικασίες, ἀντίθετα ἀπὸ τὸν τρόπο πὺν παρουσιάζονται στὰ σχολικά βιβλία, δὲν εἶναι ἀπαλλαγμένα ἀπὸ ἀμφισβητήσεις» (Β. Ε. 4, σ. 16). Δὲν ἀποκλείεται νὰ εἶναι ἔτσι. Τὰ τέσσερα ὅμως βιβλία ἐργασίας ἀσφαλῶς εἶναι μονοσήμαντα μὲ σαφῶς προδιαγεγραμμένη κατεύθυνση. Οἱ ἀνακριβείες ἀρχίζουν κίολας ἀπὸ τὴν εἰσαγωγή «Μετὰ τὸν πόλεμο... Σλάβοι καὶ Ἄλβανοὶ τράπηκαν σὲ φυγὴ ἀπὸ τὴ βόρεια Ἑλλάδα». Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡ φράση «τράπηκαν σὲ φυγὴ ὑποτιμᾷ τὴν φιλελεύθερη πατριδα μας, ἀναρωτιέται κανεὶς πὺν βρέθηκαν οἱ Σλάβοι καὶ οἱ Ἄλβανοὶ στὰ ἑλληνικά ἐδάφη καὶ καταδιώχθηκαν. Στὴν πραγματικότητα πρόκειται ἀπλῶς γιὰ Σλαβόφωνους καὶ Ἄλβανόφωνους. Ἄλλη ἀνακριβεία τῆς εἰσαγωγῆς «Ὁ δεῦτερος παγκόσμιος πόλεμος εἶχε ἐπίσης χαρακτηριστικὰ θρησκευτικῆς, ἐθνικῆς καὶ φυλετικῆς σύγκρουσης». Δὲν εἶναι ἔτσι. Οἱ συγκρούσεις ἦταν ἀμιγῶς ἐθνικῆς καὶ μάλιστα μεταξὺ δύο συνασπισμῶν. Τὰ ἄλλα εἶναι παραγεμίματα. Ἐπίσης ὁ χάρτης στὴ σ. 32 παρουσιάζει τὴν Ἑλλάδα κουτσουρεμένη (χωρὶς Μακεδονία καὶ Θράκη). Ἴσως κάποιος νὰ φαντάστηκε ὅτι ἡ βουλγαρικὴ κατοχὴ θὰ εἶχε μονιμότητα. Ἄλλωστε εἶχε γράψει ὁ Χίτλερ «Ἡ Βουλγαρία θὰ πάρει πίσω τὴ Μακεδονία» (Β. Ε. 4, σ. 38). Γι' αὐτὸ ἄραγε φιλοτεχνήθηκε ἔτσι ὁ χάρτης;

Στὸ βιβλίον αὐτὸ παραλείπεται ἐντελῶς ἡ ἑλληνικὴ ἐποποιία τοῦ 1940 - 41 πὺν ἀπέτελεσε τὴν πρώτη νίκη κατὰ τοῦ Ἄξονα. Ἐντούτοις στὶς σελίδες 82 καὶ 148 δρίσκουμε δύο ζωγραφικούς πίνακες μὲ ὑπότιτλο «Ἡ ἐποποιία τοῦ λαοῦ τῆς Ἄλβανίας 1939 - 44». Τὸ πρᾶγμα ἀγγίζει τὰ ὅρια τῆς γελοιοτήτας. Παράλληλα στὴ σελ. 56 δίνεται ἡ ἀνακριβὴς πληροφορία: «Ὁ γερμανικὸς στρατός... σύντομα ἔκαμψε τὴν ἀντίσταση τῶν ἑλληνικῶν καὶ βρετανικῶν δυνάμεων». Καὶ ἡ ἀντίσταση στὸ ὄχυρὸ τοῦ Ρούπελ; Καὶ ἀκόμα περισσότερο, ἡ μάχη τῆς Κρήτης; Οἱ «ἱστορικοὶ» τὰ παρακάμπτουν αὐτὰ.

Ἄλλὰ στὸ βιβλίον τοῦτο ξεμυτίζει καὶ πάλι ἡ φιλότουρκη διάθεση. Στὴ σελ. 74 ἀναγράφεται μὴ αὐθάδης, θὰ ἔλεγα, δικαιολογία γιὰ

τὸν γνωστὸ ὀλέθριο φόρο κεφαλαίου τοῦ 1942, *Varlik vergisi*, πὺν κυριολεκτικὰ ἐξόντωσε τὸν ἑλληνισμό τῆς Κωνσταντινούπολεως. Ἡ τουρκικὴ κυβέρνηση βρέθηκε μπροστὰ σὲ ὀξύτατα δημοσιονομικά προβλήματα. Αὐτὴ εἶναι ἡ ὑποκριτικὴ αἰτιολόγηση τοῦ ἀδικου μέτρου πὺν δάρυνε ἀποκλειστικά τοὺς μὴ μουσουλμάνους ὑπηκόους. Καὶ τὸ χειρότερο: Ὅσοι δὲν εἶχαν νὰ πληρώσουν τὸ βαρύτατο χαράτσι, ὀδηγοῦνταν στὰ θανατηφόρα τάγματα ἐργασίας. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀντικειμενικότητα τῶν «ἱστορικῶν».

Μιὰ τελευταία παρατήρηση. «Ὁ δεῦτερος παγκόσμιος πόλεμος «ἐμπλούτισε» τὸ λεξιλόγιό μας μὲ δύο ἀκόμη λέξεις, γενοκτονία καὶ ὀλοκαύτωμα» (Β. Ε. 4, σ. 95). Δυστυχῶς ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα. Γιὰ τὸ ὀλοκαύτωμα λοιπὸν τῶν Ἑβραίων ἀφιερῶνονται ὀκτῶ σελίδες (107 - 115) καὶ μερικῆς ἀκόμα συμπληρωματικῆς. Οὐδεὶς φθόνος. Οἱ Θεσσαλονικεῖς στὸ θέμα αὐτὸ ἔχουμε ἰδιαίτερη εὐαισθησία. Ἄλλὰ γιὰτι οὐτὲ λέξη γιὰ τὴν γενοκτονία τῶν Ἀρμενίων καὶ τὴν γενοκτονία τῶν Ποντίων καὶ γενικότερα τοῦ μικρασιατικοῦ ἑλληνισμοῦ; Πῶς ἐξηγεῖται αὐτὴ ἡ μονομέρεια; Ἀφήνω πὺν κανονικά θὰ ἔπρεπε νὰ γίνεῖ μνεία καὶ γιὰ τοὺς ἀγνοουμένους Κυπρίους.

Στὴν τελευταία σελίδα τοῦ Β. Ε. 4 καλεῖται ὁ ἀναγνώστης νὰ ἀξιολογήσει τὰ τέσσερα «βιβλία ἐργασίας» καὶ νὰ ἀποτιμήσει τὴν ἀποτελεσματικότητα τῆς διδακτικῆς μεθόδου καὶ τὴν χρησιμότητα τοῦ ἐγχειρήματος. Ἡ ἀπάντηση ἀναλυτικὰ δίνεται στὶς προηγούμενες σελίδες τῆς παρούσας κριτικῆς. Ἄν ὅμως χρειάζεται νὰ συνοψίσω, θὰ ἔλεγα ἀδίστακτα ὅτι καὶ τὸ περιεχόμενο καὶ ἡ μέθοδος τῶν βιβλίων ἀπὸ ἑλληνικὴ σκοπιὰ εἶναι ἀπαράδεκτα ὡς ἐπικίνδυνα.

Ἀσφαλῶς ὄλοι ἀγαποῦμε τὴν εἰρήνη καὶ ἀποστρεφόμεστε τὸν πόλεμο. Μὲ τοὺς γείτονές μας ἔχουμε πιά καλῆς σχέσεις καὶ μακάρι νὰ τίς ἀναπτύξουμε περισσότερο. Θὰ εἶναι πρὸς ὀφελος καὶ ἡμῶν καὶ ἐκείνων. Ὅστόσο ἡ φτηνὴ προπαγάνδα, ἀπὸ ὀπου καὶ ἂν προέρχεται, εἶναι πάντοτε ἀποκρουστικὴ.

Ι. Α. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ
Φιλὸλόγος - Συγγραφέας

ΕΝΑ ΕΓΚΛΗΜΑ ΕΙΔΕΧΘΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΒΡΩΤΙΚΟ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΙΣΤΟΥ

Είναι διεθνώς πανθομολογούμενη, σέ σημείο ὥστε νὰ ἀποτελεῖ πλέον «κοινὸ τόπο», ἢ διαπίστωση ὅτι ἡ σύγχρονη κοινωνική, οἰκογενειακὴ καὶ ἀτομικὴ ζωὴ διέρχεται μίᾳ πολὺ βαθεῖα κρίση, ποὺ χαρακτηρίζεται ὡς κρίση ἀξιῶν.

Καὶ ἐνῶ ὅλοι συμφωνοῦμε θεωρητικὰ στὴν κοινωνιολογικὴ αὐτὴ διαπίστωση, στὴν πράξη ἀδρανοῦμε καὶ ἀποφεύγουμε νὰ πάροουμε ὑπεύθυνη θέση, γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθοῦν ἀποτελεσματικὰ οἱ συνέπειες αὐτῆς τῆς κρίσης. Ἔτσι εἶναι πλέον σὺνηθες τὸ φαινόμενο τῆς καταπάτησης οὐσιωδῶν ἠθικῶν ἀρχῶν, τῆς ὑποβάθμισης θεμελιωδῶν κοινωνικῶν θεσμῶν, ὅπως ὁ γάμος καὶ ἡ οἰκογένεια (ποὺ ἐκφράζεται μὲ τὴν αὔξηση τῶν διαζυγίων, τὶς ἐξῶγαμες συμβιώσεις καὶ τὶς ὁμοφυλοφιλικὲς ἐκτροπές), καὶ τῆς εἰδωλοποίησης τοῦ χρήματος καὶ τοῦ σέξ, ποὺ προκαλεῖ τὴν αὔξηση ἀφ' ἐνὸς τῶν ἐγκλημάτων κατὰ τῆς περιουσίας (κλοπῶν, διαρρήξεων, ληστειῶν, ἀδίστακτου χρηματισμοῦ μὲ τὶς κάθε μορφῆς ἀπάτες μικρῆς ἢ μεγάλης ἐκτασης), καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν ἐγκλημάτων κατὰ τῶν ἠθῶν (διασμῶν, σεξουαλικῆς κακοποίησης γυναικῶν καὶ ἀνηλίκων).

Καὶ καθ' ὅσον ἀφορᾷ μὲν στὴν παραβατικὴτητα ποὺ ὀφείλεται στὴν ὑποβάθμιση τοῦ οἰκογενειακοῦ θεσμοῦ καὶ τὴν «πάση θυσία» ἀπόκτηση, νόμιμη ἢ παράνομη, ὑλικοῦ πλοῦτου, τὸ φαινόμενο δὲν χαρακτηρίζεται μόνον τὴν ἐποχὴ μας. Τὰ ἐγκλήματα ὅμως κατὰ τῶν ἠθῶν, καὶ ἰδιαίτερα ἡ σεξουαλικὴ κακοποίηση τῶν ἀνηλίκων, προβάλλουν τὴν εἰδεχθῆ μορφὴ τους μὲ ἀνησυχητικὴ ἔξαρση στὶς ἡμέρες μας. Ὁ καθημερινὸς τύπος καὶ οἱ ραδιοφωνικὲς καὶ τηλεοπτικὲς ἐκπομπές

βρίθουν ἀπὸ περιστατικὰ κακοποίησης ἀνηλίκων (κοριτσιῶν καὶ κυρίως ἀγοριῶν) ποὺ χαρακτηρίζονται ὡς παιδεραστία ἢ ἐπὶ τὸ ἠπιώτερο παιδοφιλία.

Ἄξιζει στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ σχολιάσουμε τὸν πολὺ «βολικὸ» ὄρο τῆς παιδοφιλίας, μὲ τὸν ὅποιο κατὰ τὴν σύγχρονη νομικὴ καὶ κοινωνικὴ κρατοῦσα ἀποψη τιτλοφορεῖται ἡ διάστροφη σεξουαλικῆ συμπεριφορὰ ἀνώμαλων ἐνηλίκων, ἀκόμη καὶ συγγενῶν, κατὰ τῶν τρυφερῶν καὶ ἄκακων στὴν πλειοψηφία τους παιδιῶν, ἀγοριῶν καὶ κοριτσιῶν.

Ἐγκριτοὶ φιλόλογοι προσδιορίζουν τὸν ὄρο «παιδοφιλία» ὡς «ξένο, ἑλληνογενῆ», ποὺ ἀποτελεῖ ἀπόδοση τοῦ ἀγγλικοῦ ὄρου «*Paedophilia*». Ἔτσι διαμορφώθηκε ἕνα ἀκόμη «λεκτικὸ τέχνασμα», γιὰ νὰ «περάσει» εὐκόλα στὶς σύγχρονες «προοδευτικὲς» κοινωνίες μίᾳ ἀπὸ τὶς χειρότερες διαστροφές ἀνθρώπινης συμπεριφορᾶς.

Πολὺ «ἔξυπνα» χρησιμοποιεῖται ὡς συνθετικὸ ἢ λέξη φιιλία, ποὺ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐκφράζει τὸ εὐγενέστερο ἀνθρώπινο συναίσθημα. Ποιητὲς καὶ συγγραφεῖς τὴν ἔχουν ἐξυμνήσει, ἀνθρώπινες ὑπάρξεις ἔχουν διακινδυνεύσει ἀκόμη καὶ τὴν ζωὴ τους γι' αὐτήν, καὶ πέρα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ὁ ἴδιος ὁ Θεάνθρωπος, ἀποδίδων τὴν ὑψιστὴ τιμὴ στοὺς μαθητὲς Του, τοὺς ἀποκάλεσε φίλους Του: «Ἵμεῖς φίλοί μου ἔστε», «Ἵμᾶς δὲ εἶρηκα φίλους» (Ἰωάν. ΙΕ' 14 - 15).

Δὲν εἶναι λοιπὸν ὑπερβολὴ ἂν χαρακτηρίσουμε ὡς ἰεροσυλία τὴν χρησιμοποίησιν τῆς λέξεως φιιλία ὡς συνθετικοῦ κατ' ἀρχὴν τοῦ ὄρου «ὁμοφυλοφιλία», γιὰ νὰ καλυφθῆ ἡ διάστροφὴ τῆς παρὰ φύσιν ὁμόφυ-

λης σεξουαλικής σχέσης, και στην συνέχεια του ὄρου «παιδοφιλία» για να καλυφθῆ τὸ ἔγκλημα τῆς παιδεραστίας.

Ὁ ὄρος παιδεραστία εἶναι ἀρχαιοελληνικὸς καὶ ἔτυμολογικὰ ἐσήμαινε τὸν πρὸς τοὺς ἄρρενες νέους ἔρωτα, πὺ ἄλλοτε μποροῦσε νὰ ἐκφράζεται ὡς μία ἰσχυρὴ συναισθηματικὴ μόνο φιλία καὶ ἄλλοτε νὰ φθάνει στὴν ὁμόφυλη σεξουαλικὴ σχέση.

Πολλὰ ἔχουν γραφῆ κατὰ καιροὺς γιὰ τὴν προέλευση, τὴν διάδοση καὶ τὴν καθιέρωση τῆς παιδεραστίας στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς θεωροῦν ὅτι ἡ παιδεραστία μεταφυτεύθηκε στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοὺς ἀνατολικούς λαούς, κυρίως Ἀσιᾶτες, γιὰ τοὺς ὁποίους ἀποτελοῦσε μάλιστα θεσμικὸ παράγοντα τῆς κοινωνικῆς τους ὀργάνωσης, ἰδιαίτερος χρήσιμο γιὰ τὴν ἀγωγή τῶν νέων. Τὴν δὲ ἐρμηνεία τοῦ φαινομένου τὴν ἔδιδαν οἱ εἰδικὲς κοινωνικὲς συνθήκες τῶν λαῶν αὐτῶν, πὺ ἔκαναν δύσκολη τὴν ἐπικοινωνία μὲ τὸ γυναικεῖο φύλο καὶ εὐκολὴ τὴν παιδεραστικὴ διαστροφή, εἴτε λόγω τῆς μειονεκτικῆς θέσεως τῶν γυναικῶν, πὺ ζοῦσαν ὑπὸ καθεστῶς δουλείας, εἴτε λόγω τῆς βασικῆς ἐνασχόλησης τῶν ἀνδρῶν μὲ τοὺς πολέμους καὶ τὴν ἄσκηση στῆς πολεμικὲς τέχνες, πὺ τοὺς ἀνάγκασαν νὰ ζοῦν ἀπομονωμένοι.

Ὅμως ὁ Πλάτων στὸ Συμπόσιό του ἀναφέρει ὅτι στὴν Ἰωνία, περιοχὴ στὴν ὁποία κατ'ἔξοχὴν οἱ Ἕλληνες συνηγνῶντο μὲ τοὺς βαρβάρους, ἡ παιδεραστία ἐθεωρεῖτο ἐπονεϊδιστὴ, «αἰσχρὸν νενόμισται», καὶ ἐτιμωρεῖτο.

Ἀντίθετα τὸ «ἔθιμο» φαίνεται νὰ εἰσήγαγαν μὲ τὴν ἀπὸ βορρᾶ κάθοδό τους οἱ Δωριεῖς, ἕνα ἀπὸ τὰ πολεμικώτερα ἑλληνικὰ φύλα. Μετὰ τὴν ἐγκατάστασή τους κυρίως στὴν Πελοπόννησο καὶ τὴν Κρήτη, ἡ ὀργάνωση τῶν Δωρικῶν πόλεων ὡς μονίμων στρατοπέδων, ὅπως ἡ Σπάρτη, ἀπετέλεσε πρόσφορο ἔδαφος γιὰ τὴν ἀνάπτυξη καὶ τὴν ἐξάπλωση τῆς παιδεραστίας. Γιὰ τοὺς Δωριεῖς ἦταν νόμιμη καὶ ἐθεωρεῖτο ἀπαραίτητὴ στὴν ἀνατροφή τῶν νέων, ἀφοῦ τοὺς παρεῖχε τὴν σεξουαλικὴ διέξοδο πὺ δὲν

ἦταν δυνατὸν νὰ ἔχουν μὲ τὴν καθαρὰ στρατιωτικὴ κοινωνικὴ τους ὀργάνωση καὶ τὴν ἐπὶ μακρὸ χρόνο ἔλλειψη ἐπικοινωνίας μὲ τὸ γυναικεῖο φύλο.

Ἐνδιαφέρουσα πληροφορία γιὰ τὴν Κρήτη μᾶς παρέχει ὁ Ἀριστοτέλης, πὺ ἀναφέρει στὰ «Πολιτικά» του ὅτι ὁ Μίνως εἰσήγαγε τὴν παιδεραστία γιὰ νὰ ἀποφύγει τὸν... ὑπερπληθυσμὸ («ἵνα μὴ πολυτεκνώσι»).

Ἀπὸ τοὺς Δωριεῖς εἰσήχθη καὶ στὴν Ἀθήνα. Δὲν ἦταν παράνομη, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὸν χαρακτήρα πὺ προσέλαβε στὴν Σπάρτη καὶ δὲν ἦταν πάντα ἀνεκτὴ μὲ τὴν μορφὴ τῆς σεξουαλικῆς διαστροφῆς, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τοὺς περιορισμοὺς πὺ κατὰ περίπτωση ἐπιβλήθηκαν, π.χ. μὲ τῆς ἀπαγορευτικὲς διατάξεις τοῦ Σόλωνος. Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ἡ παιδεραστία ἐξέπεσε ὡς θεσμὸς σὲ μὴ γενικότερη ἔκλυση τῶν ἠθῶν καὶ διακωμωδῆθηκε ἀπὸ μεγάλους ποιητές, ὅπως ἦταν ὁ Ἀριστοφάνης.

Στὴν περίοδο τῆς παρακμῆς καὶ στοὺς χρόνους τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἡ ὁμοφυλοφιλία κατέστη ἐπονεϊδιστὴ πληγὴ τῆς κοινωνίας, ἀφοῦ οἱ Ρωμαῖοι ἐπέδειξαν μὴ ἄνευ ὀρίων δραστηριότητα σ' αὐτὴν τὴν διαστροφικὴ σεξουαλικὴ συμπεριφορά. Αὐτὴν τὴν θλιβερὴ εἰκόνα περιγράφει καὶ καυτηριάζει ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἑθνῶν Παῦλος στὴν πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολὴ του (κεφ Α΄, στ. 26), ὅπου μὲ βαρεῖς χαρακτηρισμοὺς καταδικάζει γενικὰ τὴν διαστροφή τῆς ὁμοφυλοφιλίας, στὴν ὁποία αὐτονόητα ἡ μᾶλλον κατὰ μείζονα λόγο περιλαμβάνεται ἡ ὀδευρότερη ἔκφρασή της, ἡ παιδεραστία, ἀφοῦ αὐτὴ κυρίως, ἐκτὸς ἀπὸ σεξουαλικὴ διαστροφή, συνιστᾶ κατάφωρη προσβολὴ τῆς παιδικῆς ἀθωότητας.

Ἦδη, λοιπόν, ἀπὸ τοὺς τελευταίους προχριστιανικοὺς χρόνους ἡ παιδεραστία ὄχι μόνον ὡς πράξη ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ὡς λέξη εἶχε λάβει τὴν κακὴ σημασία της, τὴν ὁποία διετήρησε ἔκτοτε καθ' ὅλους τοὺς μετέπειτα αἰῶνες μέχρι καὶ τὰ τελευταῖα προπολεμικὰ χρόνια. Σὲ ὅλες τῆς ὀργανωμένους Πολιτεῖες ἡ παιδεραστία κολάζεται ἀπὸ τῆς νομοθεσίας τους ὡς ἀδίκημα ποινικὸ, χαρακτηρι-

ζόμενη ως «παρά φύσιν ασέλγεια».

Στην Ελλάδα, από την συγκρότησή της ως ελεύθερης χώρας, ή Ποινική Νομοθεσία (άρθρο 274 του παλαιού Ποινικού Νόμου του 1836 και άρθρο 342 του νεώτερου Ποινικού Κώδικα του 1950) τιμωρεί την πράξη ως αδίκημα, υπό το κράτος μὲν τῆς παλαιᾶς Ποινικῆς Νομοθεσίας μὲ τὴν βαρεῖα κακουργηματικὴ ποινὴ τοῦ διασμοῦ, ἐπιβάλλοντας συγχρόνως κατὰ τοῦ δράστη μὲ τὸ ἄρθρο 279 Δ' τὸ αστυνομικὸ μέτρο τῆς «ἐπιτήρησης», μὲ τὴν νεώτερη δὲ διάταξη τοῦ ἄρθρου 342 Π. Κ., ἐπηρεασμένου ἀπὸ τὶς νεώτερες «προοδευτικὲς» ἀντιλήψεις, μὲ μειωμένη σημαντικὰ τὴν ποινὴ, ὑποβαθμίζοντας τὴν πράξη σὲ πλημμέλημα διατηρώντας ὅμως εὐτυχῶς τὸν ἀπαξιωτικὸ χαρακτηρισμὸ τῆς ὡς «παρὰ φύσιν ασέλγειας».

Τὸ γεγονός ὅμως ὅτι αὐτὴ ἡ κατ' ἐξοχὴν εἰδεχθὴς πράξη ἐξομοιώθηκε ἀπὸ ἄποψη ποινῆς μὲ τὴν μεταξὺ ἐνηλίκων, ὑπὸ ὠρισμένες προϋποθέσεις τιμωρούμενη, παρὰ φύσιν ασέλγεια, ἦταν ἀσφαλῶς τὸ πρῶτο βῆμα γιὰ τὸν ἔμμεσο νομικὸ καὶ ἠθικὸ κυρίως «ἀποχρωματισμὸ» τῆς παιδεραστίας, ὡς μίας ἐιδικῆς περιπτώσεως τοῦ βαθμιαία ἀποδεκτοῦ ἀπὸ τὶς σύγχρονες κοινωνίες φαινομένου τῆς ὁμόφυλης σχέσης μεταξὺ ἐνηλίκων, ὡς ἀπλῆς «ἰδιαιτερότητας».

Καὶ οἱ μὲν ἐνήλικες, κάνοντας χρῆση ἢ μᾶλλον κατάχρηση τῆς ἐλευθερίας τους, καὶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεση ὅτι τηροῦν τὶς νομικὲς δεσμεύσεις τῆς μὴ κερδοσκοπίας καὶ τῆς μὴ προκλήσεως δημόσιου σκανδάλου, μποροῦν ἂν θέλουν νὰ ἐπιδίδονται στὸν αὐτοεξευτελισμὸ τῆς διάστροφης παρὰ φύσιν σεξουαλικῆς τους ἰκανοποίησης. Ὅταν ὅμως ἄτομα ὠριμῆς ἡλικίας χωρὶς αἰδῶ ἐπιζητοῦν νὰ ἰκανοποιήσουν τὶς ἀνώμαλες ὁρέξεις τους πάνω σὲ ἀθῶα παιδιά, μικρὰ ἀγόρια καὶ κορίτσια, ἀκόμη καὶ μέλη τῆς οἰκογένειάς τους, ἀδιαφορώντας ἂν μὲ αὐτὴ τὴν κατάπτυστη συμπεριφορὰ τους τὰ μολύνουν σωματικὰ καὶ κυρίως τραυματίζουν ἀγνὲς παιδικὲς ψυχές, τότε αὐτὰ τὰ ἄτομα διαπράττουν ἓνα ἀποτρόπαιο ἐγκλημα, γιὰ τὸ ὁποῖο εἶναι αὐτονόητη καὶ ἡ αὐστηρὴ ἀντιμετώπισή τους ἀπὸ τὴν Δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀμείλικτη ἀπο-

δοκιμασία τους ἀπὸ τὸ κοινωνικὸ περιβάλλον.

Δυστυχῶς, ἡ ἀντιμετώπιση αὐτοῦ τοῦ θλιβεροῦ καὶ ἐπικίνδунου ἀπὸ ἄποψη συνειπαιῶν κοινωνικοῦ φαινομένου, τῆς παιδεραστίας, στὰ τελευταῖα χρόνια διεθνῶς, ἀντὶ νὰ εἶναι προληπτικὴ ἢ ἀποτελεσματικὰ κατασταλτικὴ, γιὰ τὴν ἐξάλειψη ἢ ἔστω τὴν μείωσή του, εἶναι ἐνισχυτικὴ καὶ εὐνοϊκὴ γιὰ τὴν ἐξάπλωσή του, ἰδιαιτέρα σὲ ὠρισμένες εὐρωπαϊκὲς χώρες, ὅπως ἡ Ὁλλανδία (γνωστὴ γιὰ τὶς κοινωνικὲς... προοδευτικὲς πρωτοβουλίες τῆς ὅπως π.χ. γιὰ τὴν ἐλεύθερη διακίνηση οὐσιῶν ἢ τὴν θεσμοθέτηση τοῦ «γαμικοῦ» συμφώνου μεταξὺ ὁμοφυλοφίλων), ὅπου συζητεῖται ἐπίσημως στὸ κοινοβούλιό τῆς ἡ σύσταση Κόμματος Παιδεραστών.

Στὴν Ἀγγλία, μὲ τὴν ὑποκριτικὴ υἱοθέτηση τοῦ ὅρου *PAEDOPHILIA*, προφανῶς ἐπεδίωξαν νὰ ταυτίσουν τὴν σύγχρονη σεξουαλικὴ κακοποίηση ἀνηλίκων μὲ τὴν παιδεραστία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἔτσι ὥστε νὰ ἀποδοθεῖ ὁ «θεσμικὸς χαρακτήρας» ποῦ εἶχε προσλάβει τὸ κοινωνικὸ αὐτὸ φαινόμενο στοὺς ἀρχαιοελληνικοὺς χρόνους, καὶ νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ κοινωνικὸς καὶ ἠθικὸς ἀποχρωματισμὸς τῆς πράξης.

Ὅμως ἡ παιδεραστία μὲ τὴν σημερινὴ τῆς μορφή, τὴν ἐξευτελιστικὴ γιὰ τὸ ἀνήλικο θῦμα, ὀρθῶς χαρακτηριζόμενη ὡς κατάχρηση ἀνηλίκου σὲ ασέλγεια, πόρρω ἀπέχει ἀπὸ τὴν ἐξιδανικευμένη γιὰ τὰ προχριστιανικὰ ἤθη σχέση μεταξὺ «φιλήτορα» καὶ «αἵτα», ἡ ὁποία ἴσως ἀπὸ μία ἄποψη ἐδικαιοῦτο νὰ θεωρηθῇ καὶ ὡς «παιδοφιλία».

Στὴν Ἑλλάδα σήμερα τὸ φαινόμενο παρουσιάζει ἐπικίνδυνες διαστάσεις σύμφωνα καὶ μὲ ἐπίσημα στατιστικὰ στοιχεῖα, ὅσα εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξουν ἀφοῦ μεγάλος ἀριθμὸς περιστατικῶν δὲν καταγγέλλεται. Καὶ τὸ ἀκόμη χειρότερο, μὲ πρόσφατο δημοσίευμα στὸν ἡμερήσιο τύπο, ἀναφερόμενο σὲ ἐπιστημονικὴ Ἡμερίδα σχετικὰ μὲ τὸ θέμα, ἐγινε γνωστὴ ἀνακοίνωση ὅτι «τὸ 73% τῶν περιπτώσεων σεξουαλικῆς κακοποίησης ἀνηλίκων παιδιῶν διαπράττεται στὸ στενότερο οἰκογενειακὸ περιβάλλον». Ἐνα μεγά-

λο δηλαδή ποσοστό παιδεραστών εκμεταλλεύεται την στενή του σχέση εμπιστοσύνης με παιδιά, ενώ συγχρόνως τὰ πείθει ὅτι αὐτὸ πού συμβαίνει «δὲν εἶναι κακό», καὶ ὅτι, «ἂν μιλήσουν, τότε θὰ πάθουν κακό».

Ποῦ λοιπὸν ὀδηγοῦμεθα μέσα σ' αὐτὸ τὸ νοσηρὸ κλίμα τῆς σύγχρονης κοινωνίας, πού προοιωνίζεται διεθνῶς ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν Χώρα μας μία βαθύτατη διάδρωση τοῦ κοινωνικοῦ ἰσοῦ, ἀφοῦ ὠθεῖ τὰ παιδιά μας, μὲ μία ὀλέθρια ὑποβάθμιση τῆς ἠθικῆς τους προσωπικότητας, πού θὰ ἔπρεπε νὰ διαμορφώνεται σύμφωνα μὲ τοὺς φυσικοὺς κανόνες ἀξιοπρεποῦς ἀνθρώπινης συμβίωσης, σὲ ψυχικὴ καταρράκωση καὶ κοινωνικὴ ἀποχώνωση;

Ἀποτελεῖ μία βάσιμη ἐλπίδα τὸ πρῶτο ἀποφασιστικὸ δῆμα τοῦ Ἑλληνα Νομοθέτη γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ θέματος. Πρόκειται γιὰ τὸ νέο νομοθέτημα, τὸν ν. 3500 τῆς 24.10.2006, πού γενικῶς μὲν ρυθμίζει τὰ προκύπτοντα ἐκ τῆς ἐνδοοικογενειακῆς βίας θέματα, εἰδικὰ δὲ μὲ τὸ ἄρθρο 24 ἀντικατέστησε τὸ ἄρθρο 342 τοῦ ἰσχύοντος Ποινικοῦ Κώδικα, τὸ ὁποῖο τιμωροῦσε ὡς πλημμέλημα τὴν κατάχρηση ἀνηλίκων σὲ ἀσέλγεια.

Ἦδη τὸ ἄρθρο 24 τοῦ νόμου 3500/2006 στὴν παράγραφο I ἐπαναφέρει τὸν θεοπισθῆντα ἀπὸ τὸν Ποινικὸ Νόμο τοῦ 1836 κακουργηματικὸ χαρακτῆρα τῆς πράξης, ἐπιβάλλοντας τὴν ποινὴ τῆς καθείρξεως ἂν τὸ ἀνήλικο θῦμα ἄγει τὸ 15ο μέχρι καὶ τὸ 18ο ἔτος τῆς ἡλικίας του, τῆς καθείρξεως δὲ τοῦλάχιστον 10 ἐτῶν ἂν ὁ ἀνήλικος δὲν ἔχει συμπληρώσει τὰ 14 χρόνια του, ἐνῶ στὴν παράγραφο 2 ἀπαριθμεῖ λεπτομερῶς τὶς ἐπιβαρυντικὲς περιστάσεις τῆς τέλεσης τῆς πράξης ἀνάλογα μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ ἐνηλίκου πού τὴν ἐνεργεῖ καὶ τὸ εἶδος τῆς σχέσης του μὲ τὸν ἀνήλικο (ἂν δηλαδή ὁ ἐνήλικος εἶναι πρόσωπο οἰκεῖο, φιλικὸ πρὸς τὴν οἰκογένεια τοῦ ἀνηλίκου, ἐκπαιδευτικὸς, παιδαγωγός, γυμναστής, κληρικὸς - πνευματικὸς πατέρας τοῦ παιδιοῦ, ψυχολόγος, γιαντρός, νοσοκόμος πῶ παρέχει τὶς ὑπηρεσίες του στὸν ἀνήλικο ἢ πρόσωπο πού δέχεται τὶς ὑπηρεσίες τοῦ ἀνηλίκου).

Στὴν παράγραφο 3 προβλέπεται ἡ προσβολὴ τῆς αἰδοῦς τοῦ ἀνηλίκου μὲ χειρονομίες, προτάσεις ἢ μὲ ἐξιστόρηση, ἀπεικόνιση ἢ παρουσίαση πράξεων πού ἀφοροῦν τὴν γενετήσια ζωὴ, γιὰ τὶς ὁποῖες, ἂν ἡ πράξη τελεῖται κατὰ συνήθεια, ὁ δράστης τιμωρεῖται μὲ φυλάκιση τοῦλάχιστον δύο ἐτῶν, ἐφαρμοζομένων ἀναλόγως τῶν ἐπιβαρυντικῶν περιστάσεων τῆς παραγράφου 2.

Προβλέπεται ἀκόμη μὲ τὴν παράγραφο 4 ἡ αὐστηρὴ τιμωρία τοῦ ἐνηλίκου, ὁ ὁποῖος μὲσω διαδικτύου ἢ ἄλλου μέσου ἐπικοινωνίας ἀποκτᾷ ἐπαφὴ μὲ ἀνήλικο πού δὲν ἔχει συμπληρώσει τὰ 16 του χρόνια καὶ προσβάλλει τὴν αἰδῶ του μὲ πράξεις ἀνάλογες πρὸς ὅσες ἀναφέρονται στὴν παράγραφο 3. Τέλος ἡ παραγραφή τῶν πράξεων ὄλων τῶν παραγράφων ἀναστέλλεται μέχρι τὴν ἐνηλικίωση τοῦ ἀνηλίκου.

Τὸ νομοθέτημα εἶναι πραγματικὰ ἔργο εὐθύνης, μελέτης τῶν σύγχρονων συνθηκῶν οἰκογενειακῆς καὶ τῆς καθόλου κοινωνικῆς διαδίκου, καὶ ὀρθῆς θεσμοθέτησης τῆς ἀνάλογης πρὸς τὴν βαρύτητα τοῦ ἐγκλήματος ποινῆς.

Καὶ ὁ μὲν Ἑλληνας Νομοθέτης, «κόντρα» στὰ ἑξήχρονα «προσοδευτικὰ ρεύματα» ἔκαμε τὸ χρέος του ὑπηρετώντας τὶς πανανθρώπινες ἀξίες, πάνω στὶς ὁποῖες πρέπει νὰ οἰκοδομήσουν τὰ παιδιά μας τὴν ζωὴ πού τοὺς ἀξίζει. Εἶναι ὅμως ἀρκετὸ ἕνα νομοθέτημα γιὰ νὰ παταχθῇ ἡ παιδεραστία, ἕνα ἐγκλημα βαρύτατο, μὲ ἀνυπολόγιστες γιὰ τὴν κοινωνία μας φθοροποιεῖς συνέπειες; Ἀσφαλῶς ὄχι.

Ὀλόκληρη ἡ κοινωνία, ἀπὸ τοὺς ὑπεύθυνους γιὰ τὴν ὀρθὴ ἐφαρμογὴ τοῦ Νόμου μέχρι τὸν πιὸ ἀπλὸ πολίτη, πρέπει νὰ εὐαισθητοποιηθῇ γιὰ νὰ διαφυλάξῃ ὅ,τι ἀποτελεῖ τὸ μέλλον τῆς Πατρίδας μας.

Μὲ ἀπλὰ λόγια πρέπει νὰ μὴ ἐπιτρέψουμε στὸν ἱστορικὸ τοῦ μέλλοντος νὰ χαρακτηρίσει τὴν ἐποχὴ μας ὡς ἐποχὴ ἀκμῆς τῆς «παιδοφιλίας», πού εἶναι ἡ εἰδεχθέστερη μορφή τῆς παιδοκτονίας.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΑΛΛΗΝΔΡΑΣ

**Ἐπίτιμος Δικηγόρος
Δρ. Ποιν. Ἐπιστημῶν**

ΕΛΩ Η ΠΟΛΙΣ

Μέσα σ' αυτές τις τρεις λέξεις, κλείνεται ή δραματική ιστορία της πτώσεως της Κωνσταντινουπόλεως: ο θρήνος και ο σπαραγμός των κατοίκων της.

Ο τελευταίος αυτοκράτωρ είναι νεκρός. Οί Τούρκοι αρχίζουν να λεηλατούν την πόλι. Έκκλησίες, Μονές, σπίτια, παλάτια έρημώνονται. Οί σφαγές των γυναικοπαίδων και ή αιχμαλωσία, συμπληρώνουν τόν τραγικό πίνακα. Η Βασιλεύουσα δέν ύπάρχει πιά.

Άλλά σήμερα, δέν θά μιλήσω έγώ γι' αυτά. Θα δώσω τόν λόγο στόν Κωνσταντίνο Παπαρηγόπουλο, τόν μεγάλο μας ιστορικό. Άφου δέν διδάσκεται πιά ή ιστορία μας, στο έλληνικό σχολείο, ας ανατρέξουμε στίς πηγές γιά νά τήν μάθουμε.

«Η πόλις έάλω εκ συγκυρίας». Ό,τι δέν πέτυχε ό συνεχής κανονιοβολισμός του Μωάμεθ, τó κατώρθωσε ή άμέλεια. Μιά μικρή λόρτα του τείχους, ή Κερκόπορτα, βρέθηκε άνοιχτή. Καί μπήκαν, έτσι, οί Τούρκοι στήν Πόλι. «Ό Κωνσταντίνος είδεν άπροσδοκίτως τούς πολεμίους εισβαλόνας έντός των τειχών και έαυτόν πανταχόθεν κυκλωθέντα». Άελεπίστηκε. Άκολουθώντας τήν παράδοσι τής γενιάς του και του Έθνους του νά άγωνίζεται μέχρις έσχάτων, «κεντήσας τόν ίππον του, ώρησεν εις τó πυκνότερον των άντιπάλων στίφος, άγωνιζόμενος ως ό έσχατος των στρατιωτών. Τό αίμα ρέει ποταμηδόν εκ των χειρών και των ποδών του. Οί πλείστοι των άνωτέρων άξιωματικών είχον πέσει. Ό βασιλεύς έφώναξε: «Δέν ύπάρχει Χριστιανός νά λάβη τήν κεφαλήν μου»; Καί άμέσως μετά: «Η Πόλις άλίσκεται και έγώ ζω έτι»; Μόλις πρόφερε αυτές τις λέξεις, ένας Τούρκος τόν έπλήγωσε στο πρόσωπο. Ό βασιλεύς άντεπέδωσε τó χτύπημα. Άλλ' έτερος εκ των όπισθεν, έπήνεγκε κατ' αυτού τραύμα και-

ριον. «Όστε ό βασιλεύς έπεσεν, όπως και ή Πόλις»...

«Άπασα ή πόλις, ήτο εις τήν διάκρισιν των πολεμίων». Παντού οί αυτοκρατορικές σημαίες κατεβαίνουν και ύψώνεται ή ήμισέληνος. Η Πόλις κατακλύζεται από άγριο και άναριθμητο πλήθος. Καί αρχίζει ή τριήμερη λεηλασία. Στήν αρχή, φονεύουν άδιακρίτως τούς πάντες. Άνδρες, γυναίκες, παιδιά. Όστερα όμως, ή πλεονεξία επικρατεί. Καί αρχίζουν νά παίρνουν, σάν κοπάδια πρόβατα, αιχμαλώτους, γιά νά τούς πουλήσουν...

Παράλληλα, ή λεηλασία συνεχίζεται. Ναοί και Μονές λεηλατούνται. Έρεά σκευή, πολύτιμα κειμήλια και άγιες εικόνες διαρπάζονται. Όμως οί Τούρκοι «οδέν εις ταύτα άρκοόμενοι έξετραχηλίσθησαν, εις πολλήν άλλην κατá των αιχμαλώτων άκολασίαν». Καί επί πλέον, προξένησαν στους ναούς πολλές καταστροφές.

«Όλοι οί αιχμάλωτοι, είχον άπαχθή εις τó στρατόπεδον και τόν στόλον. Εις τás όδους δέν έφαινετο ψυχή ζωσα. Μόνον εις τás οικίας έξηκολούθει ή λεηλασία, τά σατανικά όργια και άνεξητούντο μανιωδώς όσα τήν προτεραίαν δέν άνευρέθησαν... Η θεά τής μεγάλης πόλεως, ήτις χθές έτι, πλήρης ζωής, περιελάμβανε τήν κεφαλήν και τήν καρδίαν όλου του χριστιανισμού τής Άνατολής, νυν δέ κατέκοιτο νεκρά και άφωνος, έπροξένησεν συγκίνησιν και εις αυτήν άκόμη τήν σιδηράν καρδίαν του Μωάμεθ Β', όστις, ότε έφθασεν ένώπιον των ανακτόρων και απέβλεψε προς τήν έν αυτοίς επικρατούσαν έρημίαν, δέν ήδυνήθη νά μη ένθυμηθί τó του Πέρσου ποιητού: «Η άράχνη έπιτελει τά του θυρωτού καθήκοντα έν ταις στοαίς του βασιλέως, ή δέ γλαύξ τονίζει τόν ενιάλιον παιάνα έν τοίς ανακτόροις του Άφρσαιάβ». Άλλ' ή άκαριαία αύτη συγκίνησις και ή επί τινας ώρας

ΣΧΟΛΙΑ

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ Ἱστορία ὡς γνωστικό ἀντικείμενο στὰ σχολεῖα, γίνεται συνεχῶς πιὸ προβληματική. Τοῦτο ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἐκτεταμένη ἀποτυχία στὰ μᾶθημα τῆς Ἱστορίας τῶν ὑποψηφίων γιὰ τὴν Τριτοβάθμια Ἐκπαίδευση στὶς πανελλαδικὲς ἐξετάσεις. Γιὰ τὴν διακρίβωση καὶ τὴν ἐρμηνεία τῶν αἰτίων αὐτοῦ τοῦ γεγονότος ἔχουν διατυπωθεῖ διάφορες ἀπόψεις. Μία ἀπὸ αὐτὲς ἐπιρρίπτει τὴν κύρια εὐθύνη στὴν ποιότητα τῶν σχολικῶν ἐγχειριδίων τῆς Ἱστορίας, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ ὀρισμένους κύκλους γιὰ προπαγανδιστικὴ ἐκμετάλλευση μὲ συγκεκριμένους στόχους καὶ ἐπιδιώξεις, διότι τὸ μᾶθημα τῆς Ἱστορίας εἶναι θεμελιῶδες γιὰ τὴν «ἰδεολογικὴ» διαμόρφωση τοῦ μαθητοῦ.

Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἐπῆρε πρόσφατα διαστάσεις μὲ ἀφορμὴ τὸ βιβλίο τῆς Ἱστορίας τῆς Στ' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, τὸ ὁποῖο ἔγινε ἀντικείμενο εὐρυτέρας ἀπορρίψεως ἀπὸ τὸν πνευματικὸ κόσμο τῆς χώρας, μὲ ἰδιαίτερη ἔμφαση τὴν γνωμάτευση τοῦ Ἀνωτάτου Πνευματικοῦ Ἰδρύματος, τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἡ γνωμάτευση αὐτὴ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα, τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας, τὸ ὁποῖο φέρει καὶ τὴν εὐθύνη γιὰ τὴν ἔγκριση τοῦ ἐν λόγῳ βιβλίου νὰ δώσει ἐντολὴ γιὰ τὴν ἀναθεώρησή του.

Σὲ μία ἐποχὴ ἀποπροσανατολισμοῦ καὶ

ἐνὸς ἰδεολογικοῦ πληθωρισμοῦ, εἶναι φυσικὸ ἢ πνευματικὴ αὐτὴ σύγχυση νὰ ἐκδηλώνεται μὲ κάθε εἶδος ἀμφισβητήσεις καὶ ἀναθεωρήσεις, σὲ πολλοὺς τομεῖς τοῦ πνευματικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐντάσσεται καὶ ἡ Ἱστορία σὰν περιοχόμενο καὶ σὰν ἐρμηνεία.

Στὸ παρελθὸν ἡ ἀντικειμενικὴ ἱστορικὴ γνώση ἐθεωρεῖτο ἐφικτή, ἐφ' ὅσον μελετηθοῦν χωρὶς προκατάληψη οἱ γνήσιες ἀρχαιακὲς πηγές. Συγκεκριμένα ὁ κορυφαῖος Γερμανὸς ἱστορικὸς τοῦ περασμένου αἰῶνα Λεοπόλδος φὸν Ράνκε ὑπεστήριξε τὴν ἄποψη, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία τὰ ἱστορικὰ φαινόμενα καὶ γεγονότα κάθε ἐποχῆς εἶναι μοναδικὰ καὶ δὲν πρέπει νὰ κριθοῦν μὲ τὰ μέτρα καὶ τὰ σταθμὰ τῶν μεταγενεστέρων ἐποχῶν. Στὶς ἡμέρες μας ὅμως μὴ τέτοια ἀντίληψη ἀμφισβητεῖται καὶ προβάλλεται μὴ ἄλλη ἄποψη, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία θεωρεῖται ἀναπόφευκτο οἱ κρίσεις γιὰ τὴν ἱστορία νὰ ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὰ σύγχρονα κριτήρια μὲ συνέπεια νὰ δίδεται μὴ διαφορετικὴ εἰκόνα ἀπὸ ἐκείνη πού εἶχε ἤδη διαμορφωθεῖ γιὰ συγκεκριμένες ἐποχὲς καὶ γεγονότα. Ἔτσι λοιπὸν τὸ βάρος τῆς ἱστορικῆς μελέτης μετατοπίζεται πρὸς τὴν ἐρμηνεία τῶν γεγονότων παρὰ σὲ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ τὰ γεγονότα μὲ συνέπεια νὰ διατυπώνεται ἡ παραδοξολογία ὅτι δηλαδή: «ἡ ἱστορία ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓνα σκληρὸ πυρῆνα ἐρμηνείας, περιβαλλόμενο ἀπὸ μὴ ἀόρ-

ισχύσασα φιλανθρωπία, ἐξέλιπον μετ' ὀλίγον. Πλησίον τῶν ἀνακτόρων, διέταξεν ὁ σουλτάνος νὰ παρατεθῆ συμπόσιον»...

Αὐτὸ ἦταν τὸ σύντομο χρονικὸ τῆς ἀλώσεως, μὲ τίς πιὸ χαρακτηριστικὲς ἀναφορὲς, ἀπὸ τὸν Κωνσταντῖνο Παπαρηγόπου-

λο. Τὰ μεγάλα δράματα, καθὼς καὶ τὰ γεγονότα τῆς ἱστορίας, δὲν χρειάζονται μεγάλα λόγια. Ἡ ἀπλὴ περιγραφή τους ἀναδεικνύει περισσότερο τὴν τραγικότητά τους καὶ τὸ μεγαλεῖο τους.

ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ

κα άμφοβητουμένων γεγονότων.

“Αν λοιπόν για τούς ιστορικούς τούς άσχολούμενους με πρωτογενή έρευνα του παρελθόντος είναι δυσχερές ή εξακριβωση των πραγματικών γεγονότων που άνάγονται σε αυτό και ή άντικειμενική κατά τδ δυνατόν έρμηνεία, πόσον υπεύθυνο είναι για τούς συντάκτες των σχολικών έγχειριδίων τής ιστορίας, που άπευθύνεται στις ευαίσθητες παιδικές ψυχές ή προσεκτική διατύπωση του κειμένου αυτών, ώστε να άνταποκρίνονται στους παιδευτικούς σκοπούς του μαθήματος και στην όρθή καλλιέργεια του έθνικου φρονήματος των μαθητών.

ΑΠΟ ΟΣΑ ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ ΣΤΑ ΓΗΠΕΔΑ

Και άλλον νέον άνθρωπο έθρήνησε ή οικογένειά του τά τέλη του παρελθόντος Μαρτίου, θύμα τής άλόγιστης βίας ή όποία εκδηλώνεται στα άθλητικά γήπεδα. Η εκδήλωση βίας παρατηρείτο στο παρελθόν, αλλά παρατηρείται και στο παρόν σε ταξικούς άγώνες, σε άμφοβητήσεις κυριαρχικών δικαιωμάτων σε μειονοτικά προβλήματα, σε πάσης άλλης φύσεως κοινωνικές επιδιώξεις. Ό χώρος τής άθλήσεως έθεωρείτο κατά τρόπον άφελή, ότι συμβάλλει με την ευγενή άμιλλα στην πνευματική καλλιέργεια του νέου ανθρώπου. «Νούς υγιής, έν σώματι υγιεί», τδ άρχαίο αυτό ρητό έθεωρείτο και έπροβάλλετο ως ένα είδος αντίδοτο σε άλλες κακές ροπές τής νεολαίας όπως τά ναρκωτικά και άλλες διαστροφικές καταστάσεις.

Και όμως ή πραγματικότητα διαφεύδει τέτοιες άπλοϊκές προσδοκίες. Βέβαια από τά παλαιά χρόνια τής ρωμαϊκής και τής διαδόχου αυτής βυζαντινής αυτοκρατορίας ό λαός που κατέκλυε τις κερκίδες των άμφοιθεάτρων κάθε άλλο παρά με ειρηνικές προθέσεις διακατείχετο.

Στους χώρους αυτούς άναπτύσσεται κατά κανόνα μία ψυχολογία του όχλου, που καλλιεργεί έναν ιδιότυπο φανατισμό, άπο-

κλείει μάλλον κάθε λογική και κοσμία συμπεριφορά και καθιστά την μάζα ικανή για κάθε είδους παρεκτροπή.

Είναι τέτοια ή όργη του μανιασμένου πλήθους, ώστε και αυτά τά όργανα τής τάξεως να διατάζουν, φοβούμενα την σωματική τους άκεραιότητα να άποτρέψουν τις άναρχικές αυτές εκρήξεις και να επιβάλλουν την τάξη, ως ώφειλαν. Είναι δέ τέτοια ή άτμόσφαιρα ή όποία επικρατεί στις κερκίδες των γηπέδων, όπου τελούνται οι άγώνες, ώστε να διατάζει κάθε σοβαρός φίλαθλος να παρακαθίσει σε αυτές.

Βέβαια κάθε φορά που τά έπεισόδια καταλήγουν σε ένα θλιβερό συμβάν, οι άθλητικοί σύλλογοι, που είναι υπεύθυνοι για αυτό, καθώς και ή πολιτεία συγκαλούν συσκέψεις των άρμοδίων, για να ληφθούν προληπτικά μέτρα προς άποτροπή στο μέλλον παρομοίων γεγονότων, για να χαλαρώσουν και αυτά με τδ πέρασμα του χρόνου.

Είναι προφανές ότι, ή νεολαία του καιρού μας είναι άκαθοδήγητη έν πολλοίς και όρισμένα στοιχεία αυτής είναι έπιρρεπή στην άσκηση πράξεων βίας. Έφ’ όσον ή Παιδεία είναι για τούς γνωστούς λόγους υποτονική και ή κοινωνία άδιάφορη, είναι έπόμενο τά έξτρεμιστικά αυτά άτομα να είναι χωρίς φραγμούς, υποχείρια των βαναύσων έν πολλοίς όρμών των.

Δέν καταγγέλει κανείς τόν υγιώς άσκούμενον άθλητισμόν, αλλά καταδικάζει τις άκρότητες εκείνες οι όποιες, καθώς και ό άναπτυσσόμενος φανατισμός σε μερίδα του φιλάθλου κόσμου, όδηγούν σε θλιβερά άποτελέσματα, θανάτων, τραυματισμών, υλικών καταστροφών και έν γενεί κοινωνικής άναταραχής.

Βέβαια τδ εύκταϊον και άποτελεσματικό θα είναι οι υγιείς θεομοι τής κοινωνίας, όπως ή Έκκλησία, ή Παιδεία, να καλλιεργούν στις ψυχές των νέων ανθρώπων, ένα πνεύμα κοσμιότητας και σεβασμού των άντιλήψεων και πεποιθήσεων των άλλων.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ὁ πρῶτος στόχος ἔχει ἐπιτευχθεῖ! Ὅλες οἱ ἀριστερὲς ἐπαναστατικὲς δυνάμεις εἶναι ἱκανοποιημένες γιὰ τὸ μέχρι σήμερον ἔργον τους. Ὁ στόχος βέβαια ἦταν ἀπόλυτα πολιτικός. Ἀφ' ἐνὸς ἐδειξαν ὅτι ἔχουν πολλὲς δυνατότητες ἐπαναστατικῶν δραστηριοτήτων μεταξύ τῶν νέων καὶ ἀφ' ἑτέρου ὅτι μέχρις ἐνὸς βαθμοῦ, μποροῦν νὰ προκαλέσουν φθορὰ στὴν Κυβέρνηση. Ὅπως εἶδαμε καὶ ζήσαμε ὅλον αὐτὸν τὸν καιρὸ, τὰ γεγονότα στὴν Ἀνώτατη Παιδεία, ὅλη αὐτὴ ἡ ἀσύδοτη καὶ καταστροφικὴ ἀναταραχὴ, δὲν εἶχε ὡς στόχο τὴ βελτίωση καὶ ἀναβάθμιση τοῦ ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου, ἀλλὰ εἶχε ἀποκλειστικά καὶ μόνο, πολιτικὰ κίνητρα, χωρὶς κανένα ἀπολύτως ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν Παιδεία στὴ χώρα μας καὶ μάλιστα γιὰ τὴν Ἀνώτατη Παιδεία, ἡ ὁποία βρῖσκεται σὲ ὑποβαθμισμένα ἐπίπεδα, σὲ σχέση μὲ τὰ Εὐρωπαϊκὰ δεδομένα.

Ἡ κομματικοποίηση μέσα στὰ Πανεπιστήμια, εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς κυριώτερους παράγοντες ποὺ διαμορφώνουν αὐτὴ τὴν ἀπογοητευτικὴ καὶ ἀνασταλτικὴ γιὰ ἀναβάθμιση, κατάσταση στὰ ΑΕΙ τῆς Χώρας μας. Αὐτὴ ἔχει ἐμποτίσει ὄχι μόνο τὴ σπουδάζουσα νεολαία ἀλλὰ αὐτὴ κατευθύνει στὶς ἐνεργεῖες τους καὶ τοὺς Πρυτάνεις, Ἀντιπρυτάνεις, Προέδρους Τμημάτων καὶ τὰ μέλη τοῦ διδακτικοῦ καὶ ἐρευνητικοῦ προσωπικοῦ (ΔΕΠ). Δυστυχῶς παρακολογήσαμε τὴν περίοδο τῶν ταραχῶν τὶς διάφορες δηλώσεις καὶ τοποθετήσεις ὀρισμένων Πρυτάνεων καὶ Καθηγητῶν, σχετικῶς μὲ τὰ συμβαίνοντα στὰ Πανεπιστήμια καὶ διαπιστώσαμε τὴ διγλωσσία στὶς ἐπαμφοτερίζουσες θέσεις των. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καταδίκαζαν, τὰ ἔκτροπα καὶ τὶς καταλήψεις καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἔρριχναν τὴν εὐθύνη στὴν

Κυβέρνηση καὶ στὴν ἀστυνομία. Αὐτὴ ἡ διπροσωπεῖα τοὺς βόλευε ὡς πρὸς τὶς πολιτικὲς τους τοποθετήσεις, διότι οἱ περισσότεροι Πρυτάνεις καὶ Πρόεδροι Τμημάτων, ἐκλέγονται μὲ τὶς ψήφους τῶν κομματικῶν νεολαίων.

Εὐτυχῶς, ἕνα καλὸ προέκυψε ἀπὸ τὴν κατάσταση αὐτὴ. Μία μεγάλη μερίδα Καθηγητῶν ΑΕΙ, ξεσηκώθηκε καὶ ἐνεργοποιήθηκε ὡς ἀντίρροπος δύναμη, γιὰ νὰ φανεῖ ἔτσι στὴν κοινωνία ὅτι στὰ Πανεπιστήμιά μας, ἡ πλειοψηφία τῶν Καθηγητῶν καὶ λοιπῶν διδασκόντων, δὲν εἶναι μὲ τὸ μέρος τῆς ἐπαναστατικῆς μειοψηφίας, ἀλλὰ ἀγανακτεῖ μὲ τὰ ὅσα συμβαίνουν καὶ δηλώνει ὅτι, εἶναι ἀποφασισμένη νὰ ἐργασθεῖ γιὰ τὴν ἀναβάθμιση τῶν Πανεπιστημίων. Δηλώνει ἀκόμη ὅτι συμφωνεῖ μὲ τὸν Νόμο Πλαίσιο ποὺ ψηφίσθηκε ἀπὸ τὴ Βουλὴ, τὸν ὁποῖο θεωρεῖ ἱκανό, ὡς ἕνα βαθμὸ, νὰ βάλει μιὰ τάξη γιὰ νὰ ἀρχίσει ἡ ἐπιδιωκόμενη ἀναβάθμιση. Βέβαια, θὰ πρέπει νὰ ἀκολουθήσουν καὶ ἄλλες μεταρρυθμίσεις. Θὰ περάσουν, ἀσφαλῶς, ἀρκετὰ χρόνια γιὰ νὰ φανεῖ ἡ βελτίωση.

Καὶ ἡ κοινωνία μας, τί συμπεράσματα ἀποκόμισε ἀπὸ τὴν κατάσταση αὐτὴ; Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ξύπνησε γιὰ λίγο ἀπὸ τὸν λήθαργο ποὺ τὴν διακατέχει. Ὅμως, ἀπὸ τὴ σχετικὴ ἐνημέρωση ποὺ εἶχε καθημερινῶς ἀπὸ τὰ κανάλια τῆς τηλεόρασης, εἶναι σίγουρο ὅτι δὲν θὰ ἔβγαλε σωστὰ συμπεράσματα. Ἄλλωστε ἡ πολιτικὴ τοποθέτηση, θὰ ἐπηρέασε θετικὰ ἢ ἀρνητικὰ τὴ στάση τοῦ καθενός, ἀπέναντι στὰ ὅσα συνέβαιναν. Οἱ ἀρμόδιοι φορεῖς, δυστυχῶς, δὲν πληροφόρησαν τὸν κόσμο γιὰ τὴν ἀσχημὴ κατάσταση, τὴν ὁποία διέρχεται τὸ ἑλληνικὸ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΤΟ LIFE ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ!

Ένα από τα πιο ιστορικά περιοδικά του αμερικανικού, αλλά και του διεθνούς Τύπου, το *Life*, ανακοίνωσε στα τέλη του Μαρτίου ότι διακόπτει οριστικά την έκδοσή του και θα εμφανίζεται μόνο στο διαδίκτυο ως ιστοσελίδα αφιερωμένη στα μεγάλα φωτογραφικά αρχεία του. Το τεύχος της 20ης Απριλίου ήταν το τελευταίο, σύμφωνα με την ανακοίνωση του Όμιλου *Time* που εξέδιδε το περιοδικό από το 2004 ως εβδομαδιαίο ένθετο πολλών δεκάδων αμερικανικών εφημερίδων.

Το *Life* κυκλοφόρησε ως εβδομαδιαίο περιοδικό το πρώτο του τεύχος το 1936 και ήταν ένα από τα πιο γνωστά διεθνώς περιοδικά μέχρι το 1972, όποτε και ανέστειλε την έκδοσή του. Ο Όμιλος *Time*, που ανήκει στον διεθνή όμιλο μέσων ενημέρωσης *Time Warner*, επανακυκλοφόρησε το *Life* ως μηνιαίο περιοδικό από το 1978 μέχρι το

2000, όταν διεκόπη εκ νέου η έκδοσή του για 4 χρόνια.

Τον Οκτώβριο του 2004 επανακυκλοφόρησε ως ένθετο σε 104 αμερικανικές εφημερίδες, με συνολική κυκλοφορία 13 εκατομμυρίων αντιτύπων, χωρίς ωστόσο η εξέλιξη αυτή να παρατείνει σημαντικά την πολύ σημαντική δημοσιογραφική πορεία του.

Αν και ο Όμιλος *Time* είναι ο ισχυρότερος όμιλος περιοδικών στις ΗΠΑ και εκδίδει 130 περιοδικά, πολλά από τα οποία διανέμονται παγκοσμίως, δεν μπόρεσε να κρατήσει στη ζωή το *Life*, εξαιτίας της κρίσεως του παγκοσμίου Τύπου.

Συγκεκριμένα, αν και περιοδικό, το *Life* έπεσε θύμα της κυκλοφοριακής και οικονομικής δυσπραγίας των εφημερίδων, στις οποίες ήταν ένθετο! Στη σχετική ανακοίνωση του Όμιλου *Time* αναφέρεται ότι «έν όψει της πτώσεως της κυκλοφορίας των εφημερίδων και των προοπτικών διαφήμισης, ή ανταπόκριση των αναγνωστών δεν

Πανεπιστήμιο σήμερα και τις επιπτώσεις εξ αυτού του γεγονότος που έχει για την πρόοδο γενικά της Χώρας μας. Επί πλέον δεν δόθηκε έμφαση, ώστε να καταλάβει ο κόσμος ότι το θέμα δεν είναι πολιτικό αλλά έθνικό και έχει αντίκτυπο σε κάθε ένα από εμάς. Είναι λυπηρόν ότι στη Χώρα μας, τα μεγάλα έθνικά θέματα υποβαθμίζονται, διαστρεβλώνονται και παρουσιάζονται ανάλογα με την πολιτική τοποθέτηση των ιδυόντων και των διαφόρων φορέων της πολιτικής. Πολλοί, θα πούν ότι, έχουμε ανωριμότητα ως Έλληνες και ανευθυνότητα για τα έθνικά θέματα. Ίσως, έχουν δίκιο. Μεγάλο ποσοστό ευθύνης όμως, έχει

το ισχύον εκπαιδευτικό σύστημα. Είναι αυτό που διαμορφώνει την κοινωνία. Είναι αυτό που θα αναδείξει τη μελλοντική ηγήτιδα τάξη στη Χώρα μας. Είμαστε ικανοποιημένοι από το σύστημα αυτό; Νομίζω ότι, όλοι θα απαντήσουν αρνητικά. Γιατί, όμως, όταν η πολιτεία προσπαθεί να κάνει κάτι για αναβάθμιση αυτού του συστήματος μία μεγάλη μερίδα της κοινωνίας αντιδρά; Τί θέλει; Την απάντηση ως τη δώσει ο καθένας μας.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΙΑΜΒΡΙΑΣ
Όμοτιμος Καθηγητής Γεωπονικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

άρκοῦσε καὶ συνεχιζόταν ἡ ἀναζήτηση ἐπενδύσεων στὸ ἐβδομαδιαῖο ἐντυπο».

Ἡ ἐξέλιξη αὐτὴ φαίνεται νὰ δικαιώνει ὅσους προβλέπουν ὅτι ἡ παγκοσμίως συνεχιζόμενη κυκλοφοριακὴ συρρίκνωση τῶν ἐφημερίδων, λόγω τῆς ραγδαίας ἐξαπλώσεως τῶν ἠλεκτρονικῶν μέσων ἐνημερώσεως (τηλεόραση, ραδιόφωνο καὶ πρόσφατα διαδίκτυο), ἰδίως στὶς νεαρὲς ἡλικίες, ὀδηγεῖ μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια σὲ δωρεὰν διανεμόμενες καθημερινὲς ἐφημερίδες καὶ σὲ πωλούμενες ἀξιόλογες ἐβδομαδιαῖες ἐφημερίδες τοῦ Σαββατοκύριακου.

Τὸ *Life* θὰ ἐξακολουθήσει τὴν παρουσία του πλέον στὸ διαδίκτυο ὡς ἰστοσελίδα εἰδικευμένη στὸ φωτογραφικὸ ὕλικό. Ὑπολογίζεται ὅτι τὸ περιοδικὸ ἔχει στὸ ἀρχειοτοπιζόμενες ἀπὸ 10 ἑκατομμύρια φωτογραφίες, τὶς ὁποῖες θὰ διαθέτει δωρεὰν στὸ κοινὸ γιὰ ἰδιωτικὴ μόνον χρῆση, μὲσω τῆς τεράστιας διαδικτυακῆς πύλης ποὺ θὰ δημιουργήσει μέσα στὸ 2007.

Τὸ *Life* διαθέτει παγκοσμίως μὴ ἀπὸ τὶς σημαντικότερες συλλογὲς φωτογραφιῶν γεγονότων τοῦ 20οῦ αἰῶνα, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἔχει δημοσιευθεῖ μόνον τὸ 3%. Στὸ ἀρχειοτοπιζόμενος τοῦ περιοδικοῦ συγκαταλέγονται φωτογραφίες τῶν μεγαλύτερων φωτογράφων τοῦ κόσμου καὶ ἐκτιμᾶται ὅτι ἡ προβολὴ τους θὰ φωτίσει ξεχωριστὰ πολλὰ ἀπὸ τὰ καιρὶα γεγονότα ποὺ ἐπηρεάσαν τὴ σύγχρονη παγκόσμια καὶ τοπικὴ ἱστορία τοῦ προηγούμενου αἰῶνα.

Τὸ διαδίκτυο, μέσα ἀπὸ τὸ ὁποῖο θὰ ἀξιοποιηθεῖ ὁ φωτογραφικὸς πλοῦτος τοῦ *Life*, ἀναδεικνύεται στὸν κύριο παράγοντα πτώσεως τῶν κυκλοφοριῶν τοῦ Τύπου, μὲ ἀποτέλεσμα τὴ συνεχῆ συρρίκνωση τοῦ κλάδου καὶ τὴν ἀναπόφευκτὴ αὔξηση τῆς ἀνεργίας τῶν δημοσιογράφων, τῶν τεχνικῶν καὶ τῶν στελεχῶν τῶν ἐφημερίδων.

Ἦδη στὴν Εὐρώπη τὸ διαδίκτυο ξεπέρασε τὰ ἐντυπα μέσα ὡς πηγὴ εἰδήσεων καὶ περιεχομένου ἐπικαιρότητας, ἀφοῦ οἱ κάτοικοι τῆς γηραιᾶς ἡπείρου ταξιδεύουν 4 ὥρες τὴν ἐβδομάδα, κατὰ μέσον ὄρο, στὸ διαδίκτυο, καὶ ἀφιερῶνουν μόνον 3 ὥρες στὴν ἀνάγνωση ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν.

Ἐφόσον ἐπαληθευθοῦν οἱ προβλέψεις γιὰ κατάρρευση τῶν μισῶν τουλάχιστον σοβαρῶν ἐφημερίδων μέσα στὶς ἐπόμενες δεκαετίες, εἶναι προφανὲς ὅτι ζοῦμε ἤδη μὴ παγκόσμια πολιτιστικὴ ἀλλαγὴ μὲ τὴν ὁποία δὲν ἔχουμε ἀσχοληθεῖ ὅσο θὰ ἔπρεπε.

ΜΑΚΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Δυστυχῶς, ἔχομε συνηθίσει τὸν εὐκόλο καὶ εὐπέπτο κινηματογράφο τοῦ Χόλλυγουντ. Οἱ ταινίες αὐτοῦ τοῦ εἶδους κατέχουν τὴν μερίδα τοῦ λέοντος καὶ τὶς βλέπουν οἱ περισσότεροὶ θεατῆς. Ὑπάρχουν, ὅμως, καὶ ἄλλες ταινίες ἀξιώσεων καὶ ἐπιπέδου καλλιτεχνικοῦ καὶ συγχρόνως περιεχομένου ποιότητος. Ἀδρομερῶς θὰ ἀναφερθοῦμε σὲ κάποιες ἀπὸ αὐτές, οἱ ὁποῖες ὑπέπεσαν στὴν ἀντίληψί μας, θεωροῦντες ὅτι ἡ θεασίς τους διευρύνει τοὺς ὀρίζοντες τῶν σκεπτομένων ἀνθρώπων καὶ τοὺς ὠθεῖ σὲ μίαν ἄλλη προσέγγιση καὶ κατανόηση τῶν πραγμάτων.

Ὁ ἐπίμονος κηπουρός. Ἡ ταινία παρουσιάζει τὴν δρᾶσι δύο συζύγων, ἐνὸς βρετανοῦ διπλωμάτου καὶ τῆς συζύγου του, μίας ἀκτιβίστριας γιὰ ζητήματα περιβάλλοντος καὶ ὑγείας τῶν λαῶν τῆς Ἀφρικῆς. Ἡ ἀκτιβίστρια σύζυγος ἐμπλέκεται στὰ σχέδια μιᾶς πολυεθνικῆς φαρμακευτικῆς ἐταιρείας, ἡ ὁποία χορηγεῖ μὴ δοκιμασθέντα φάρμακα σὲ ἀσθενεῖς Ἀφρικανούς. Στὸ τέλος δολοφονεῖται. Ὁ σύζυγός της προσπαθεῖ νὰ διαλευκάνη τὸν περιεργὸ θάνατό της. Μὲ ἐπιμονὴ (ἐξ οὗ καὶ ὁ τίτλος ὁ ἐπίμονος κηπουρός) προσπαθεῖ νὰ μάθῃ τὶ ἦταν αὐτό, τὸ ὁποῖο ὠδήγησε στὸν θάνατο τὴν σύζυγό του. Στὸ τέλος ἀνακαλύπτει τὴν ἀλήθεια: αἰτία τοῦ θανάτου τῆς ἀκτιβίστριας συζύγου του ἦταν ἡ ἀνακάλυψις της ὅτι μεγάλη πολυεθνικὴ φαρμακευτικὴ ἐταιρεία πειραματιζόταν μὲ νέα φάρμακα σὲ ἀνυποψιάστους ἀσθενεῖς στὴν Ἀφρικῆ. Τὸ τέλος τῆς ταινίας εἶναι ἀπ' ἐνός μὲν ἡ δολοφονία καὶ τοῦ διπλωμάτου καὶ ἀπ' ἑτέρου ἡ ἀποκάλυψις ὅλων τῶν ἐμπλεκόμενων σὲ αὐτὴν τὴν συ-

νωμοσία προσώπων και φορέων.

Η ταινία διαπραγματεύεται το ζήτημα της εκμεταλλεύσεως των ανθρώπων της 'Αφρικής. Πέραν από το γεγονός ότι οι χώρες της 'Αφρικής έχουν αφεθί στην μοίρα τους, διαπιστώνει κάποιος τα εγκλήματα, τα όποια συνεχίζονται να διαπράττονται σε βάρος κατοίκων αυτής της ηπείρου. Η αφρικανική ηπειρος έχει εξοβελισθεί τελείως από τα ενδιαφέροντα του αναπτυσσόμενου κόσμου. Οι ειδήσεις και οι αναφορές για τα συμβαίνοντα σε αυτήν είναι ελάχιστες και σποραδικές. Κι όμως στην αφρικανική ηπειρο συντελούνται σήμερα μεγάλες ανακατατάξεις και πλήθος ανθρώπων ύποσιτιζεται, υποφέρει από ασθένειες και επιβιώνει κάτω από το χαμηλότερο όριο ποιοτικής - υποφερτής ανθρώπινης ζωής.

Οι ζωές των άλλων. Η ταινία αναφέρεται στην κατάσταση, η οποία επικρατούσε στην Ανατολική Γερμανία (και στις υπόλοιπες ανατολικές χώρες) την περίοδο του κομμουνισμού. Η μυστική υπηρεσία της χώρας, η διαδόχτος *Stazi*, παρακολουθούσε τους πάντες και τα πάντα. Ένας χαμηλόβαθμος αξιωματικός της Υπηρεσίας αυτής, ικανός, αλλά με ανθρώπινα αισθήματα και με ήθικες αρχές, εντέλλεται για την παρακολούθησι ενός ζευγους καλλιτεχνών (ένος θεατρικού συγγραφέως και μίας ηθοποιού). Κατά την διάρκεια της παρακολούθησεως ο αξιωματικός αυτός απομακρύνεται από τα στεγανά της κατεστημένης ιδεολογίας και επιτρέπει στους παρακολουθουμένους να προβοῦν σε αντικαθεστωτικὲς ἐνέργειες. Στο τέλος υποβιβάζεται υπηρεσιακῶς και μετά την ἀλλαγὴ τοῦ καθεστώτος καταλήγει νὰ ἐργάζεται ὡς ταχυδρομικὸς διανομὲς.

Η ταινία διαπραγματεύεται την ἀνελευθερία και την διαφθορά των ὀλοκληρωτικῶν καθεστώτων. Ἐπισημαίνει την ἀνακολουθία των αὐτοαποκαλουμένων «λαϊκῶν δημοκρατιῶν», οἱ ὁποῖες ὑποτίθεται ὅτι ἐπλήγαν ἀπὸ την βούλησι τοῦ λαοῦ και ὅτι ὑπηρετοῦσαν τὰ συμφέροντα αὐτοῦ, ἐνῶ στην πραγματικότητα ἐκυβερνῶντο ἀπὸ μία νομενκλατούρα, την ἄρχουσα τάξι, ἡ ὁποία

εὕρισκετο συνεχῶς σὲ ἴντριγκες και διαπλοκὲς μεταξύ της. Ἡ ταινία ἀπέσπασε τὸ ὄσκαρ ξένης καλύτερης ταινίας γιὰ τὸ 2007.

Ὁ Ἴταλός. Ἡ ταινία ἀναφέρεται στὸ ζήτημα της υἰοθεσίας παιδιῶν ἀπὸ τὶς ἀνατολικὲς χώρες (ἐν προκειμένῳ ἀπὸ τὴν Ρωσία) ἀπὸ ἄτεκνα ζεύγη της Δύσεως. Περιγράφει τὶς περιπέτειες ἐνὸς ἐξάχρονου ἀγοριοῦ, τὸ ὁποῖο δραπεύει ἀπὸ τὸ ὄρφανοτροφεῖο, στὸ ὁποῖο ζοῦσε, γιὰ νὰ ἀνεύρη τὴν πραγματικὴ του μητέρα, πρὶν τὸν πάρουν γιὰ υἰοθεσία στὴν Ἰταλία. Ἡ ἐρμηνεία τοῦ μικροῦ ἀγοριοῦ εἶναι συγκλονιστικὴ και συγκινητικὴ. Περιοσότερο συγκινητικὴ εἶναι ἡ πραγματικότης, οἱ κοινωνικὲς και οικονομικὲς αἰτίες, οἱ ὁποῖες ὀδηγοῦν πολλὲς ἄγαμες μητέρες των ἀνατολικῶν χωρῶν νὰ ἀποθέτουν τὰ παιδιὰ τους σὲ ἰδιωτικὰ ἢ κρατικὰ ὄρφανοτροφεῖα και νὰ τὰ παραδίδουν πρὸς υἰοθεσία.

Μία ἐνοχλητικὴ ἀλήθεια. Ἡ ταινία αὐτὴ εἶναι ντοκυμανταῖρ. Σὲ αὐτὴν ὁ πρῶν ἀντιπρόεδρος των Η.Π.Α. Ἄλ Γκὼρ ἀσχολεῖται μὲ τὸ πρόβλημα της ὑπερθερμάνσεως τοῦ πλανήτου μας. Οἱ πληροφορίες, τὰ στοιχεῖα και οἱ γραφικὲς ἀπεικονίσεις τοῦ προβλήματος καθλώνουν τὸν θεατὴ. Στὴν ταινία ὑπάρχουν και προτάσεις πρὸς τὶς κυβερνήσεις των κρατῶν, ἀλλὰ και πρὸς τοὺς ἀπλοὺς πολῖτες γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τοῦ προβλήματος και τὴν μείωσι της ἀτμοσφαιρικῆς ρυπάνσεως, της αἰτίας δηλαδὴ γιὰ τὴν ὑπερθερμανσι τῆς γῆς. Θεωροῦμε ὅτι τὸ ντοκυμανταῖρ αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ δὴ κάθε σκεπτόμενος και συνειδητὸς πολίτης. Ἡ ταινία ἐβραβεύθη μὲ τὸ ὄσκαρ καλύτερου ντοκυμανταῖρ γιὰ τὸ 2007.

Οἱ ἀνωτέρω ἀναφερθεῖσες ταινίες ἀποτελοῦν μία ὄσσι σκέψεως, προβληματισμοῦ και ποιότητος σὲ μία ἐποχὴ, στὴν ὁποία συνηθίζομε νὰ παραπονοῦμαστε γιὰ τὴν ἀπουσία ποιότητος στὸν κινηματογράφο. Καὶ εὐτυχῶς οἱ ταινίες αὐτὲς δὲν εἶναι οἱ μοναδικές. Αὐτὸ τὸ ὁποῖο χρειάζεται εἶναι ἡ ἀξιοποίησις και ἡ δημοσιοποίησις τέτοιων ἀξιολόγων κινηματογραφικῶν ἐργων.

ΙΩΑΝ. Κ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΣΤΗΛΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Ἡ πόλις τῆς μουσικῆς.

«Ἡ Εὐφωνία εἶναι μιὰ μικρὴ πόλη μὲ δώδεκα χιλιάδες κατοίκους, πού βρίσκεται στὴν πλαγιὰ τοῦ Χάρτς, στὴ Γερμανία. Πρόκειται στὴν οὐσία γιὰ ἓνα μεγάλο Ὁδεῖο, γιατί ἡ ἑνασχόληση μὲ τὴ μουσικὴ ἀποτελεῖ τὴ μοναδικὴ δραστηριότητα τῶν κατοίκων. Ὅλοι οἱ Εὐφωνοὶ, ἄνδρες γυναῖκες καὶ παιδιά, ἀσχολοῦνται ἀποκλειστικά μὲ τὴ μουσικὴ, μὲ τὸ τραγούδι, μὲ τὴ μελέτῃ τῶν διαφόρων ὀργάνων καὶ μὲ ὅ,τι ἄλλο ἔχει ἄμεση σχέση μὲ τὴν τέχνη τῆς μουσικῆς. Πρόκειται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γιὰ ἐκτελεστὲς ὀργάνων καὶ τραγουδιστὲς ταυτόχρονα: ὅσοι δὲν εἶναι ἐκτελεστὲς, ἀντιγράφουν καὶ ἐκτυπώνουν τὶς παρτιτούρες. Οἱ πιὸ καλλιερημένοι κατέχουν πανεπιστημιακὲς ἔδρες φιλοσοφίας τῆς μουσικῆς καὶ ἀναπτύσσουν μουσικὴ ἔρευνα σὲ ἐπιστημονικὴ καὶ ἱστορικὴ βάση... Ὅλοι ζοῦν εὐτυχισμένα!

Οἱ μουσικοὶ καὶ οἱ τραγουδιστὲς τοποθετοῦνται κατὰ κατηγορίες στὶς διάφορες συνοικίες τῆς πόλης... Ὑπάρχει ἡ ὁδὸς τῶν ὑψιφώνων, τῶν μεσοφώνων, τῶν τενόρων, τῶν βαθυφώνων, ὑπάρχει ἡ ὁδὸς τῶν βιολιῶν, τῶν φλάουτων, τῶν κόρνων, τῶν ἀρπῶν.

Στὶς μεγάλες γιορτές, ὁ κόσμος ἀπὸ ὅλη τὴ Γερμανία πάει νὰ ἀκούσει τοὺς Εὐφώνους. Αὐτὲς οἱ μνημειώδεις ἐκτελέσεις πραγματοποιοῦνται σὲ ἓνα στάδιο παρόμοιο μὲ ἐκεῖνα τῆς ἑλληνικῆς καὶ ρωμαϊκῆς ἀρχαιότητος. Τὸ στάδιο αὐτὸ μπορεῖ νὰ φιλοξενήσει εἴκοσι χιλιάδες ἀκροατὲς καὶ δέκα χιλιάδες ἐκτελεστὲς. Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Τεχνῶν (Πολιτισμοῦ) ἐπιλέγει, μεταξὺ τῶν κατοίκων τῶν διαφόρων γερμανικῶν πόλεων, τοὺς εἴκοσι χιλιάδες τυχεροὺς πού θὰ ἔχουν τὸ προνόμιο νὰ εἶναι παρόντες σὲ αὐτὴ τὴ γιορτὴ τῆς μουσικῆς. Ἡ ἐπιλογή ἔχει πάντα ὡς κριτήριό τὴ μουσικὴ παιδεία τῶν

ἀνθρώπων...».

Μὲ αὐτὴ τὴν ὑψηλὴ ἔπαρση, χαρακτηριστικὴ ἐξάλλου καὶ τοῦ μουσικοῦ τοῦ ἔργου, ἐκφράζεται ὁ μεγάλος συνθέτης τοῦ Ρομαντισμοῦ, Ἐκτὼρ Μπερλιόζ, γιὰ τὴν ἰδανικὴ πόλη τῆς μουσικῆς, πού τὴν τοποθετεῖ στὸ ἔτος 2344.

Ἡ ἀναζήτηση αὐτῆς τῆς «ιδανικῆς πόλης» εἶναι ἐντούτοις ἀντιπροσωπευτικὴ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἀπὸ τὴν Ἀναγέννηση ὡς τὶς μέρες μας, ἀπὸ τὸν Λέον Μπατίστα Ἀλμπέρτι ὡς τὸν Φράνκ Γκέρυ καὶ τοὺς συνεργάτες του (Αἶθουσα Συναυλιῶν *Walt Disney*, 2004) ἢ τὸν γνωστὸ στὴν Ἑλλάδα Σαντιάγο Καλατράβα (Αἶθουσα Συναυλιῶν Τενερίφης).

Τὸ 1637 ἐγκαινιάστηκε στὴ Βενετία τὸ πρῶτο δημόσιο θέατρο ὄπερας στὴν ἱστορία τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, τὸ θέατρο Τρόν τῆς ἐνορίας τοῦ Ἁγίου Κασσιανοῦ. Δεκαεπτὰ χρόνια ἀργότερα ἄνοιξε τὶς πύλες τοῦ θέατρο τοῦ Σωτῆρος στὸ Μόναχο, τὸ πρῶτο αὐτόνομο (δηλαδή χωρὶς ἐξάρτηση ἀπὸ κάποια Αὐλὴ) κτήριο ὄπερας στὸν γερμανικὸ χῶρο. Οἱ πρῶτες δημόσιες συναυλίες σὲ μόνιμη βάση ἦσαν πιθανῶς αὐτὲς πού διοργάνωσε ὁ Βρετανὸς βιολιστὴς Τζὼν Μπάνιστερ τὸ 1672 σὲ αἶθουσα τῆς περιοχῆς Γουάτφραϊαργς τοῦ Λονδίνου. Στὸ Δουβλίνο μιὰ ἀπὸ τὶς πρῶτες μεγάλες αἰθουσες συναυλιῶν ἀνεγέρθηκε τὸ 1741 καὶ χωροῦσε 600 ἀνθρώπους. Στὴν ἠπειρωτικὴ Εὐρώπη ἀρχὴ ἔγινε, πιθανῶς, τὸ 1761 στὸ Ἀμβούργο. Ὅχι συμπτωματικά, σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις ἐπρόκειτο γιὰ πόλεις πού ἦταν πρωτίστως σημαντικὰ κέντρα ἐμπορίου, ὄχι ἔδρες κάθε λογῆς ἡγεμόνων.

Σταδιακά, κυρίως ἀπὸ τὸν 19ο αἰῶνα καὶ μέχρι σήμερα, τὰ κτήρια συναυλιῶν ἀναδεικνύονται σὲ σημαντικότερα σύμβολα κοινωνικῆς εὐρωστίας καὶ ἀστικοῦ πολιτισμοῦ.

Πολλές φορές ανάδεικνύονται και σε σύμβολα ολόκληρης της πόλης (π.χ. Όπερα του Σύνδνεϊ, Αϊθουσα Συναυλιών της Τενερίφης κ.λ.π.).

Είναι γεγονός, πώς η μουσική κάθε περιόδου απαιτεί τον δικό της χώρο. Η μουσική του Μπαρόκ (1600 - 1750) για παράδειγμα, ακούγεται καλύτερα όταν δεν υπάρχουν σημαντικές ανακλάσεις και ο ήχος της αποδίδεται καθαρά και με ευκρίνεια. Στον αντίποδα, η μουσική του Ρομαντισμού (19ος αι.) χρειάζεται περισσότερο έναν ήχο που ν' ανακλάται και ν' αναμιγνύεται. Ο Ρίχαρντ Βάγκνερ, ο σημαντικός αυτός συνθέτης του Ρομαντισμού, σχεδίασε για το θέατρό του στο Μπάγροϊτ, στη Γερμανία, ένα ειδικό ανακλαστήρα, που αναμιγνύει τα ήχοχρώματα των οργάνων, αμβλύνει τις αιχμές και στέλνει τον ήχο στο ακροατήριο με χρονική καθυστέρηση, αφού πρώτα αναμιχθεί με τον ήχο των τραγουδιστών.

Με έργοαλειό την αρχιτεκτονική, ο Μιτεράν έδωσε νέα αίγλη στο Παρίσι. Το Βερολίνο κατανόησε την ανάγκη για μεγάλη αρχιτεκτονική και την απέκτησε. Αίθουσες συναυλιών και όπερες ανεγείρονται σήμερα παγκοσμίως με απόλυτη συνείδηση της σημασίας τους, φέροντας ύπογραφες διάσημων αρχιτεκτόνων και συνεπιφέροντας την ανάπτυξη ολόκληρων περιοχών.

Η επιλογή λοιπόν, κάθε κοινωνίας να προσφέρει στους πολίτες της κατάλληλους χώρους για την ακρόαση ποιοτικής μουσικής, αντανάκλα τον σεβασμό της στην ιστορία και στις κατακτήσεις του πολιτισμού, τον ρόλο που επιφυλάσσει στις πνευματικές αξίες και τη θέση που δίνει στη μουσική.

Η μουσική στην Κίνα.

– Μια μοναδική άνθηση (θα μπορούσαμε να τη χαρακτηρίσουμε και ως «πολιτιστική επανάσταση Νο 2») γνωρίζει η κλασική μουσική στην Κίνα. Το Κομμουνιστικό Κόμμα της Κίνας, το όποιο μέχρι τρεις δεκαετίες πριν, απαγόρευε αυστηρά την κλασική μουσική, τώρα την βλέπει ως ένα ου-

σιαστικό συστατικό της «ύψιλης τέχνης», που χρειάζεται μια χώρα για να αποκτήσει πραγματικά μεγάλη δύναμη και αίγλη.

Νέοι άνθρωποι γεμίζουν άσφρικτικά τις αίθουσες συναυλιών, έστω και αν οι θυσίες για να αγοράσουν ένα εισιτήριο είναι πολύ μεγάλες, λόγω των οικονομικών δυσκολιών που μεγάλο μέρος των κινέζων αντιμετώπιζει.

Τα καταστήματα μουσικών οργάνων είναι γεμάτα από αγωνιώδεις γονείς που πρέπει να επιλέξουν, ανάλογα με τις οικονομικές τους δυνατότητες, μουσικά όργανα για τα παιδιά τους.

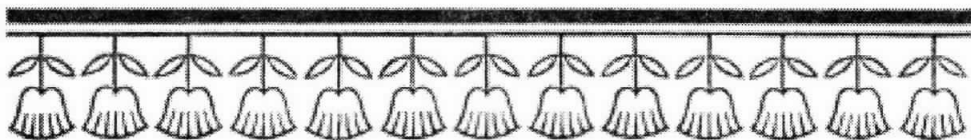
Είναι εκπληκτικό το γεγονός ότι στην Κίνα υπάρχουν σήμερα περίπου 30 εκατομμύρια σπουδαστές στο πιάνο και 10 εκατομμύρια σπουδαστές στο βιολί!

Αν σκεφτούμε επίσης ότι μέχρι το 2003 στην Κίνα υπήρχαν 87 εργοστάσια κατασκευής μουσικών οργάνων, και έφθασαν τα 142, παράγοντας 370.000 πιάνο, 1 εκατομμύριο βιολιά και 6 εκατομμύρια κιθάρες κάθε χρόνο, μπορούμε να κατανοήσουμε καλύτερα τι συμβαίνει εκεί τώρα, αλλά και τι θα συμβεί στο άμεσο μέλλον, τόσο στην Κίνα όσο και στον υπόλοιπο κόσμο!

Απόλεια.

– Απεβίωσε στις 12 Απριλίου έ.ε., ένας αγαπητός συνεργάτης των «Ακτινών», ο Χρήστος Κουρής. Τακτικό μέλος της Χριστιανικής Ένώσεως Επιστημόνων, ο Χρήστος Κουρής, με σπουδές πάνω στη Φυσική έπιστήμη και σημαντική έπιστημονική σταδιοδρομία στο ΚΕΦΕ Δημόκριτος, ήταν και βαθύς γνώστης της μουσικής. Με το ψευδώνυμο Δωρικός, άρθρογραφοῦσε επί σειρά ετών στις Ακτινες ενημερώνοντας τους αναγνώστες μέσα από τη Στήλη της Μουσικής. Τα άρθρα του βασιζόνταν πάντοτε σε έρευνα που πήγαζε μέσα από τη διεθνή διακογραφία, τα βιβλία και τα έξειδικευμένα μουσικά περιοδικά που μελετοῦσε. Ας είναι αιωνία η μνήμη του.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΜΒΡΙΑΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Κύριε Διευθυντά,

Θεωρώ καθήκον μου να θέσω υπ' όψει σας ένα γεγονός που αφορά τον ιατρικόν χώρον. Πρό έτους συγκροτήθηκε στη Λάρισα μία Στοργυλή Τράπεζα Φοιτητών της Ιατρικής (ή 6^η κατά σειρά) με πρωτοβουλία μιάς κεντρικής επιτροπής φοιτητών Ιατρικής από όλες τις Ιατρικές Σχολές της χώρας μας.

Θέμα του συνεδρίου ήταν: Κορυφαίοι Έλληνες Ιατροί του 20^{ου} αιώνας. Από πέντε φοιτητές παρουσιάσθηκαν αντίστοιχοι διακεκριμένοι εργάτες της Ιατρικής: Ό Γρ. Ροσόλυμος, που διακρίθηκε στη Ρωσία. Ό Κ. Οικονόμου, που διέπρεψε στη Βιέννη (με τον τιμ. τίτλο *Von Oekonomo*), ό Γεώργ. Παπανικολάου (*Pap*), πρώιμος διάγνωσης καρκίνου του τραχήλου της μήτρας δια ιστολογικής εξέτασεως κολπικών επιχρισμάτων λαμβανομένων εν

του κόλλου, στη Νέα Υόρκη, που είναι πασίγνωστος, ό καθηγητής μας της Ανατομίας, Γεώργιος Σκλαβούνος, συγγραφεύς του τριτόμου συγγράμματος της Περιγραφικής Ανατομικής του Ανθρώπου και ό Γ. Κ. Κοτζιάς, που τον χάσαμε πρόωρα.

Άξιο προσοχής είναι ότι όλοι ένεπνέοντο από ανθρωπιστικές αρχές, έβλεπαν τον άνθρωπο ως ψυχοσωματική ένότητα, όπως μιάς έλεγε ό αείμνηστος Γερούλανος, ό δέ Γ. Κοτζιάς έλεγε ότι ή χριστιανική πίστις τον ένεπνεε στο ανθρωπιστικό του έργο. Νομίζω, ότι αυτά δέν πρέπει να μένουν άγνωστα από τον ιατρικό κόσμο αλλά και από τό ευρύτερο κοινό.

Μέ εκτίμηση
ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΠΡΙΓΚΟΣ
Ίατρος μικροβιολόγος

«AKTINES». Μηνιαίον περιοδικόν. Κυκλοφορεί την 1ην εκάστου μηνός. Ίδιοκτήτης: «Χριστιανική Ένωσις Ακτίνες», οδός Καρύτη 14, 105 61 Αθήναι, Τηλ. 3235-023. Έκδότης και Διευθυντής Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Γιατίδης, Παρθενώνος 26, 117 42 Αθήναι. Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Θεόδωρος Γ. Δούρος, Ίπλοκράτους 189, 114 72 Αθήναι. Τιμή τεύχους € 1,20. Έτησία συνδρομή, εσωτερικού € 12, εξωτερικού € 30. Η Επιτροπή επιφυλάσσει είς έαυτήν τό δικαίωμα να μη δημοσιεύη ή να συντέμνη κατά την κρίσιν της οίονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα δημοσιευόμενα ή μη, δέν επιστρέφονται. Αναγγελία έντύπων έν γένει και διόλιγοκρίσια δέν δημοσιεύονται. ΚΩΔΙΚΟΣ: 1692.

Τόπος εκδόσεως Αθήναι, Μάιος 2007

Πρὸς τοὺς κ. κ. συνδρομητὰς τῶν «Ἀκτίνων»

Μὲ τὴν ἑναρξὴ τοῦ νέου ἔτους ὑπενθυμίζομε στοὺς φίλους συνεργάτας - συνδρομητὰς μας, τὴν ἀνάγκη νὰ ἀνανεώσουν ἐγκαιρῶς τὴ συνδρομὴ τους γιὰ τὸ ἔτος 2007.

Ἡ συνδρομὴ διὰ τὸ 2007 παραμένει € 12.

Παρακαλοῦμε διὰ τὴν ἔγκαιρον καταβολὴν τῆς συνδρομῆς ὥστε νὰ συνεχίζεται τακτικὰ καὶ ἀπρόσκοπτα ἡ κυκλοφορία τῶν «Ἀκτίνων».

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΟΥΣ 2007

Ἐσωτερικοῦ: € 12 - Κύπρου: £ 9 - Ἐξωτερικοῦ γενικῶς: € 30

Ἡ συνδρομὴ καταβάλλεται εἰς τὰ γραφεῖα μας, Ἀθηνῶν (Καρύτση 14), Θεσσαλονίκης (Ἀγ. Σοφίας 41). Ἢμπορεῖ ἐπίσης νὰ ἀποστέλλεται διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς εἰς τὸ Γραφεῖον μας τῶν Ἀθηνῶν (Καρύτση 14 - 105 61 Ἀθήνα).

Εἰδικῶς οἱ συνδρομηταὶ μας τῆς ἐπαρχίας ἡμποροῦν νὰ καταθέτουν τὴν συνδρομὴ τους, ἔναντι κανονικῆς ἀποδείξεως πληρωμῆς, στοὺς ἐθελοντὰς ἀντιπροσώπους ἢ συνεργάτας μας στὶς πόλεις ὅπου ὑπάρχουν.

Οἱ συνδρομηταὶ μας τοῦ ἐξωτερικοῦ ἡμποροῦν νὰ καταθέτουν τὴν συνδρομὴ τους εἰς τὸν λογαριασμὸν μὲ μορφή-Ι.Β.Α.Ν. γιὰ ἐμβάσματα τῆς Eurobank μὲ ἀριθμὸ: **GR1102602010000940100366081**.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

Άπο τις έκδόσεις «Η Δαμασκός»

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗ

ΤΕΣΣΑΡΕΣ ΜΟΡΦΕΣ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Χρυσάνθος ό από Τραπεζοῦντος
Ό Κύπρου Μακάριος Β΄
Ό Κασσανδρείας Ειρηναῖος
Ίωακείμ Γ΄ Οίκουμενικός Πατριάρχης

Ε. Ν. ΜΟΣΧΟΥ

ΤΟΜΑΣ ΣΤΕΡΝΣ ΕΛΙΟΤ

Τό άληθινό του πρόσωπο και
ό συμβολισμός τοῦ έργου του

ΔΗΜ. Α. ΒΑΛΛΗΝΔΡΑ

Δρος Ποινικῶν έπιστημῶν

Έπιτίμου Δικηγόρου

ΘΕΜΑΤΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑΣ

Έκδόσεις «Η Δαμασκός»

Καρότση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 210 32 21 283